

V.T.

20

9

7

PRAECEPTIS tuis parui beatissime pater Augustine: atq; utinā tā efficaciter q̄ libenter: q̄q̄ ego in utrāuis partē parū de explicito mouear: rectene: an secus egerim. Tu enim iam isto iudicio laborasti: utrūne hoc qd̄ praecepere possem. Ego aut̄ solius obedientiae: si tamē eā uolūtate conatuq; decorauī: testimoniō cōtentus sum. Nam & in magna magni patris familias domo cū sint multa diuersi generis aīalia ad iumēto familiaris rei cōmoda: nō est tamē canū cura postrema: q̄bus solis natura insitū est: uoluntarie ad id quo praeparant̄ urgeri: & per ingenitā quandā obedientiae formulā sola disciplinati tremoris expectatione suspendi: donec ad pagendi licentiā nutu signoue mittantur. Habēt enim pprios appetitus q̄tū brutis excellentiores: tantū rōnabilibus ppinquantes: hoc est discernere: amare: seruire. Nam discernētes inter dños atq; extraneos nō eos quos infectant̄: oderūt: sed pro his quos amāt zelant: & amātes dñm ac domū non quasi ex natura apti corporis uigilantes: sed ex conscientia solliciti amoris inuigilant: Vnde etiā mystico sacramēto in euangeliis: quod edant micas catelli sub mensa dñorū: & Chananea mulier nō erubuit dicere: & dñs nō fastiduit audire. Beatus etiā Tobias ducē angelū sequēs canem comitē hīe nō spreuit. Igit̄ generali amori tuo speciali amore cōnexus uoluntati tuae uolens parui. Nā cū subiectio mea praeecepto paternitatis tuae factū debeat: totūq; tuū sit: quod ex te ad te redit: opus meū hoc solo cumulati⁹ reddidi: q̄ libēs fāci. Praecepas mihi uti aduersus uaniloquā prauitatē eorū: qui alieni a ciuitate dei ex locoꝝ agrestiuū cōpitis & pagis pagani uocant̄ siue gentiles: q̄a terrena sapiunt: qui cū futura nō quærāt: praeterita aut obliuiscant̄: aut nesciāt: praesentia tamē tēpora ueluti malis extra solitū infestatissima: ob hoc solū: quod credit̄ Christus: & colitur deus: idola aut minus colunt̄: infamāt. Praecepas ergo ut ex oībus quae haberi ad praesens possunt historiaꝝ atq; ānaliū fastis: quaecūq; aut bellis grauia: aut corrupta morbis: aut fame tristia: aut terrarū motibus terribilia: aut inūdationibus aquarū insolita: aut eruptionibus igniū metuēda: aut ictibus fulminū plagisq; grandinū saeva: uel ēt parricidiis flagitiisq; misera p̄ trāfacta retro saecula repperissem: ordinato breuiter uoluminis textu explicarē: maxime cū reuerentiā tuā pficiendo aduersum hos ipsos paganos. xi. libro insistentē quoꝝ iam. x. oriētes radii mox: ut de specula ecclesiasticae claritatis elati sunt: toto orbe fulserunt leui opusculo occupari nō oportet: & sanctus filius tuus Iulianus Carthaginēsis seruus dei satis fieri super hac re petitioni suae eadē fiducia: qua poposcit: exigeret: dedi operā. & me ipsum in primis cōfusione pressi: cui plerūq; reputanti supra modū exastuauisse praesentiū clades tēporū uidebant̄. Nactus sum enī praeteritos dies non solū æque. ut hos graues: uerū etiā tāto atrocius miseros: quāto lōgius a remedio uerae religionis alienos: ut merito hac scrutatione claruerit regnasse mortē auidā sanguinis dum ignorat̄ religio: quae phiberet a sanguine. Ista illucescente illā cōstuiuisse: illā cōcludi: cū ista iam praevalet: illā penitus nullā futurā cū hac sola regnauit: excēptis uidelicet semotisq; illis diebus nouissimis sub fine saeculi & sub apparitione Antichristi: uel etiā sub conclusionē iudicii: q̄bus futuras angustias:

Canū natura.

uales ante nō fuerant dñs Christus p̄ scripturas sacras sua etiā cōtestatione prælixit. cū secundū ipsum qdē: qui & nūc & semp̄ est modū ueꝛ apertiore ac grauiore discrimine per intolerabiles tribulationes tēporū illoꝝ sanctos p̄batio: impios perditio sequet̄. Et qm̄ omnes pp̄modū tam apud Græcos q̄ apud Latinos studiosi ad scribendū uiri qui res gestas reꝝ populorūq; ob diuturnam memoriā uerbis pp̄pagauerunt initiū scribendi a Nino Beli filio rege Assyriorū fecerūt: qui cū opinione cæca mūdi originē creaturāq; hoīum sine initio credi uelint: cæpisse tñ ab hoc regna bellaq; definiūt: q̄si uere eatenus humanū genus ritu pecudū uixerit, & tūc primū: ueluti ad nouā puidētiā cōcussū suscitaturūq; uigilauerit.

De miseria hominū per peccatū ab initio. *Cap: I*

Go initiū miseriæ hoīum ab initio peccantis hoīs ducere institui: paucis dūtaxat: iisdēq; breuiter deliberatis. Sunt aut̄ ab Adā priō hoīe usq; ad Ninū magnū ut dicūt regē qm̄ natus est Abraā anni tria milia, xxxiiii. qui ab oīb; historiographis uel omissi uel ignorati sūt. A Nino aut̄ uel Abraā usq; ad Cæsarē augustū: idest usq; ad natiuitatē Christi q̄ fuit anno imp̄ii Cæsaris xlii. cū facta pace cū Parthis Iani portæ clausæ sunt: & bella toto orbe cessarūt: colligunt̄ anni duo milia, xv. in q̄bus inter se auctores scriptoresq; oīum ocia negociāq; triuerūt. Quapp̄ res ipsa exigit ex his libris q̄breuissime uel pauca attingere: q̄ originē mūdi loquētes præteritorū fidē anūciatiōe futuroꝝ: & post subsequē p̄batiōe fecerūt: nō quo auctoritatē eorū cuiq; uideamur ingerere: sed q̄ op̄a præciū sit de op̄ione uulgata: quæ nobis cū oīb; cōis est cōmonere. Primū q̄a si diuina puidētia: quæ sicut bona ita pia & iusta ē: agit̄ hō & mūdus: hoīem aut̄ q̄ cōuertibilitate naturæ & libertate licētiæ ifirmus & cōtumax ē: sicut pie gubernare egenū opis oportet: ita iuste corrip̄i imoderate libertatis necesse est: iure ab initio hoīs p̄ bona malaq; alternātia exerceri hūc mūdū sentit q̄sq; p̄ se atq; i se humanum genus uidet. Deinde cū ab ipso priō hoīe peccatū punitioq; peccati cæpisse doceamur: porro aut̄ cū etiā isti de medijs t̄pib; inchoātes: quis sup̄iorū nūsq; meminert: nihil nisi bella cladesq; descripserint: quæ bella qd̄ aliud dicēda sūt: nisi urgētia i alterutrū mala. mala aut̄ hmōi quæ tūc erāt sicut & nūc sūt inq̄tū sunt sine dubio aut manifesta peccata sūt: aut occulte punitiōes peccatorū qd̄ impedimēti est nō ei; rei caput p̄dere: cui; illi corpus expresserint: & priora illa secula quæ multo nūerosiora mōstrabim; uel tenuissimo testari relatu similes miseras ptulisse. Dicitur; igit̄ ab orbe cōdito usq; ad urbē cōditā: dehinc usq; ad Cæsaris principatū natiuitatēq; Christi: ex quo sub pt̄ate urbis orbis mās̄it impiū: uel etiā usq; ad dies n̄ros inq̄tū ad cognitionē uacare suffecero: cōflictationes generis humani & ueluti p̄ diuersas p̄tes ardētē malis mūdū face cupiditatis incensū e specula ostentaturus: necessariū reor: ut primū ipsum terrarū orbē: quē inhabitabat humanū genus: sicut est a maiorib; trifariæ distributus: deinde regionib; p̄uincisq; determinatus expediā: quo facili; cū locales belloꝝ morboꝝq; clades ostētabunt̄: studiosi quiq; nō solū reꝝ ac tēporū: sed etiā locoꝝ scientiā cōsequantur.

Maiores n̄ros in tres partes mundū totū diuisisse. *Cap: II*

Aiores nostri orbē totius terræ oceani limbo circūseptū triquadrū statuere: eiusq; tres partes Asiam: Europā: & Aphricā uocauerūt: quis aliquas duas: hoc est Asiā: ac deinde Aphricā in Europa accipiēdā putauerint.

LIBER PRIMVS

Alia tribus partibus oceano circūcineta p totā trāuersi plagā orientis extendit. Hæc occasū uersus a dextra sui sub axe septētrionis incipiētē cōtingit Europā. a sinistra Aphricā dimittit. sub Aegypto uero & Syria mare nīm: qđ magnū gñā / liter dicimus: habet. Europa incipit septētrionalis a flumine Tanai: qua Riphæi mōtes Sarmatico auersi oceano Tanaim fūdūt fluuiū: qđ præteriēs aras ac termi nos. Alexādrī magni in Roxolanorū finib⁹ sitos Mæotidas auget paludes: quaz̄ immensa exūdatio iuxta Theodosiā urbē Euxinū pōtū late ingrediē. Inde iuxta Cōstātinopolim lōgā mittunt angustia: donec eas mare hoc: qđ dicimus nostrū accipiat. Europæ ī Hyspania occidētalī oceanus terminus est: maxime ubi apud Gades insulas Hærculis colūnæ uisunt. & Tyrreni maris faucibus oceani æstus imittit. Aphricæ p̄cipiū est a finib⁹ Aegypti urbisq; Alexādrīæ ubi Parethoniū ciuitas sita est sup hoc mare magnū: qđ oēs plagas terrasq; medias interluit. inde per loca quæ accolæ catabathmon uocāt: haud p̄cul a castris Alexādrī magni: & sup lacū Caleartiū: deinde iuxta supiorū fines Anasitarū missa in trāuersum Aethiopia deserta meridianū cōtingit oceanū. Termini Aphricæ ad occidentē iidē sunt: qđ & Europæ: idest fauces Gaditani freti. ultimus aut finis eius est mōs Athlas: & insulæ quas fortunatas uocant. Et qđ breuiter generales tripartiti orbis diuisiones dedi: ipsaz̄ quoq; p̄tū regiones: sicut pollicitus sum: significare curabo. Asia ad mediā frontē orientis hēt in oceano Eoo ostia fluminis Gangis. a sinistra p̄montoriū Calligicū cui submanet ad Eurū insula Taprobane: ex qua ocean⁹ Indicus uocari incipit a dextra habēs Emodos montes: ubi Caucasus deficit. promōtorīū Samarā: cui ad aquilonē ostia fluminis subiacēt Octorogoræ: ex quo oceanus fericus appellat. In his finibus India est. quæ habet ab occidēte flumē Indū: qđ rubro mari accipit: a septentrione montē Caucasum: reliqua ut dixi: Eoo & Indico oceano terminatur. Hæc habet gentes quadragintaquattuor absq; insula Taprobane: quæ habet decē ciuitates. & absq; reliquis insulis habitabilibus plurimis. A flumine Indo: qđ est ab oriente usq; ad flumen tygrim: qđ est ad occasum: regiones sunt istæ Aracosia: Parthia: Assyria: Persida: & Media sitn terraz̄ montoso & aspo. Hæc a septētrione habēt montē Caucasum. a meridie mare rubrū & sinū Persicū. in medio aut sui flumina præcipua Hydaspē & Arabim. in his sunt gētes. trigintaduæ. Sed generaliter Parthia dicit: quā scripturæ sanctæ uniuersam sæpe Mediā uocēt. A flumine Tigri usq; ad flumen Euphratē Mesopotamia est: incipiēs a septētrione inter montē Taurū & Caucasum: cui ad meridiē succedit Babylonia. deinde Caldea: nouissime Arabia. ea demū inter sinum Persicū & sinū Arabicū angusto terræ tractu orientē uersus extendit. In his sunt gētes. xxviii. a flumine Euphrate: qđ est ab oriēte usq; ad mare nostrū: qđ est ab occasu: deinde a septētrione. i. a ciuitate Dascuta: quæ in cōfinio Cappadociæ & Armeniæ sita est. haud p̄cul a loco ubi Euphrates nascitur usq; ad Aegyptū & ad extremū sinū Arabiæ: qđ est ad meridiē lōgo angustoz̄ sulco saxi insulisq; creber rimo. a rubro mari. i. ab oceano occasū uersus extendit: Syria generaliter noīat: hñs maximas puīcias Comagenē: Phænicīā & Palæstinā absq; Saracenis & Nabathæis quoz̄ gētes. xii. sunt. In capite Syriæ Cappadocia est: quæ hēt ab oriēte Armeniā ab occasu Asiā. ab aqlone Themiscirios cāpos & mare Cimericū. a meridie Taurū montē: cui subiacet Cilicia & Isauria usq; ad Isicū sinū: qđ spectat cō-

ASIA

India

Aracosia

Parthia

Assyria

Persida

Media

Mesopo.

Babylonia

Caldea

Arabia

Syria

Cappad.

Armenia

Cilicia

Isauria

Asia mi/ tra insulā Cyprū. Asia regio uel: ut pprie dicā: Asia minor absq; oriētali pte: q̄ ad
 nor Cappadociā Syriāq; p̄gredit̄: undiq; circūdata ē mari. a septētrione pōto euxino.
 Aegypt⁹ ab occasu ppōtide. atq; Hellepōto: a meridie mari nō ubi ē mōs olympus. Aegy
 ptus īferior ab oriēte hēt Syriā Palæstinā: ab occasu Libyā. a septētrione mare no/
 strū. a meridie montē: q̄ appellat̄ Climax. & Aegyptū supiorē. fluuiūq; Nilū. q̄
 de littore incipiētis maris rubri uideēt emergere in loco q̄ dicit̄ Mosylon: deinde
 diu ad occasū p̄fluēs faciēs insulā noīe Meroen in medio sui: nouissime ad septē/
 trionē inflexus: tēpestiuūq; auctus incremētis plana Aegypti rigat. Hūc aliq; au/
 ctōres ferūt haud p̄cul ab Atlāte hēre fontē: & cōtinuo harenis mergi: inde interie/
 cto breui spacio uastissimo lacu exundare: atq; hinc oceanotenus oriētē uersus p̄
 Aethiopica deserta plabi: rursusq; inflexū ad sinistrā ad Aegyptū descēdere. Q̄ d
 qdē uerū est esse hmōi fluuiū magnū: q̄ tali ortu taliq; cursu sit: & re uera tot tan/
 taq; mōstra gignat: quē utiq; p̄pe fontē Barbari Dara nomināt. Cæteri uero ac/
 colæ Nuhul uocāt. Sed hic in regiōe gētiū: quæ Libyæ Aegyptiæ uocant̄: haud
 p̄cul ab illo fluuiō: quē a littore maris rubri p̄rūpe dixim⁹: īmensō lacu accēpt⁹
 assumit: nisi forte occulto meatu ī alueū eius: q̄ ab oriēte descēdit eructet. Aegy/
 ptus supior in oriētē p̄ lōgū extēdit̄: cui est a septētrione sinus Arabicus. a meri/
 die oceanus. Nā ab occasu ex inferiori Aegypto incipit: ad oriētē rubro mari ter/
 minat̄ ubi sūt gētes. xxiiii. Et qm̄ meridianā p̄tē uniuersæ Asiæ descripsim⁹: sup/
Caucasus est ut ab oriēte ad septētrionē pars quæ restat expedit̄. Mons Caucasus īter col/
 chos: q̄ sūt sup Cimericū mare: & īter Albanos q̄ sūt ad mare Caspiū primū at/
 tollitur: cuius qdē usq; in ultimū orientē unū uideēt iugū: sed multa sunt noīa. Et
 multi hoc ipsum iugū Tauri montis credi uolūt: quia re uera Parchoatras mons
 Armeniæ īter Taurū & Caucasum medius cōtinuare Taurū cū Caucaso putat̄.
 Sed hoc ita non esse discernit fluuius Euphrates q̄ de radice parchoatras montis
 effusus tendēs in meridiē ipsum ad sinistrā Taurū excludit. Ad dexterā itaq; ipse
 Caucasus īter colchos & Albanos ubi & portas hēre mons Caucasus dicit̄ a por/
 tis Caspiis usq; ad Armenias pylas: uel usq; ad fontē Tigris fluminis īter Arme/
 niam & Iberiā mōtes Acroceraunii dicunt̄ a fonte Tigris usq; ad Carras ciuitatē
 īter Massagetes & Parthos mōs Ariobarzones. A Carris ciuitate usq; ad oppidū
 Cathippi īter Hyrcanos & Bactrianos mons Memarmali: ubi amomū nascit̄: a
 quo p̄ximū iugū mons Parthau dicit̄. Ab oppido Cathippi usq; ad uicū Saphrū
 īter Dahassarauca & Parthyenas mōs Oscobares: ubi Gāges fluuius orit̄. & La/
 ser nascit̄. A fōte fluminis Gāgis usq; ad fōtes flumīs Octorogorra: q̄ sūt a septē/
 trione: ubi sunt mōtani Paropanifadæ & mōs Taur⁹. A fōtib⁹ Octorogorra usq;
 ad ciuitatē Octorogorrā īter Hunnos & Scythas & Gāgaridas mons Caucasus.
 Ultim⁹ at̄ īter Eofas & Pasiadras mōs Imauus: ubi flumē Chiforoas & p̄mōto/
 riū Samara oriētali excipit̄ oceano. Igit̄ a monte Imauo: hoc est ab imo Cauca/
 so & dextra oriētis pte q̄ ocean⁹ Sericus tēdit̄ usq; ad p̄mōtoriū Boreū & flumē
 Boreū & inde tenus Scythico mari: qd̄ est a septētrione usq; ad mare Caspiū qd̄
 est ab occasu: & usq; ad extentū Caucaſi iugū: quod est a meridie Hyrcanorū &
 Scytharū gētes sunt q̄dragintaduæ: p̄pter terrarū infœcundā diffusionē late ober/
 rantes. Mare Caspiū sub aq̄lonis plaga ab oceano orit̄ cuius utraq; circa oceanū
 littora loca deserta incultaq; habent̄. inde meridiē uersus p̄ lōgas angustias ten/

Hyrcā:
 Scythia

LIBER PRIMVS

ditur: donec p magna spatia dilatatu Caucaſi montis radicibus terminet. Itaq; a mari Caſpio qd' eſt ad oriente p ora oceani ſeptentrionalis uſq; ad Tanaim fluuiũ & Mœoticas paludes: quæ ſunt ad occaſum p littus Cimmerici maris: qd' eſt ab Aphrico uſq; ad caput & portas Caucaſi: quæ ſunt ad meridiẽ gẽtes ſunt trigintaquattuor. Sed generaliter regio p̄xima Albania ulterioꝝ ſub mari & mote Caſpio Amazonũ nuncupat'. Expliciti aut' ſunt q̄breuiſſime fines Aſiæ. Nunc autẽ Europam inquantũ cognitioni hominis cõceditur: ſtilo peruagabor.

A motibus Rhiphæis ac flumine Tanai Mæotiſq; paludib⁹: quæ ſunt ad oriente EVRO,
per littus ſeptentrionalis oceani uſq; ad Galliã Belgicã & flumẽ Rhenũ: qd' eſt ab PA
occaſu: deinde uſq; ad Danubiũ: quẽ & Iſtrũ uocãt: q eſt a meridie ad oriente di-
rectus ponto accipit'. ab oriente Alania eſt: in medio Dacia: ubi & Gotia. deinde Alania
Germania eſt: ubi plurimã partẽ Sueui tenent: quoꝝ oĩum gẽtes ſunt quingenta Dacia
quattuor. Nũc q̄quid Danubius a barbarico ad mare nĩm ſecludit expediã. Mœſia Gotia
ab oriente habet oſtia fluminis Danubii. ab euro Thraciã. a meridie Macedoniã. Germãia
ab Aphrico Dalmatiã. ab occaſu Iſtriã. a Circio Pãnoniã. a ſeptẽtrioẽ: Danubiũ. Mœſia
Thracia habet ab oriente Propõtidis ſinũ & ciuitatẽ Cõſtãtinopolim quæ Bixãtiũ Thracia
prius dicta eſt. a ſeptentrione partẽ Dalmatiæ. & ſinũ Euxini ponti: ab occaſu &
Aphrico Macedoniã. a meridie Aegæũ mare. Macedõia habet ab oriente Aegæũ Maced.
mare. a borea Thraciã. ab euro Euboeã & Macedonicũ ſinũ: a meridie Achaiã. a
Fauonio montes Acroceraunios in anguſtiis Adriatici ſinus: q montes ſunt cõtra
Apuliam atq; Brundufiũ. ab occaſu Dalmatiã. a Circio Dardaniã. a ſeptẽtrione
Mœſiã. Achaia undiq; p̄p̄modũ cinctã eſt mari. Nã ab oriente habet myrtoum Achaia
mare. ab euro arcticũ mare. a meridie Ioniũ mare. ab Aphrico & occaſu Cepha-
loniã & Caſſiopã inſulas. a ſeptẽtrione ſinũ Corinthiũ. ab aquilone anguſtũ ter-
ræ dorſum: quo Macedonia cõiungit': uel potius Atticæ: qui locus Iſthmos uo-
catur: ubi eſt Corinthus hñs in Atticã a borea nõ lõge Athenas ciuitatẽ. Dalma-
tia habet ab oriente Macedoniã. ab aquilone Dardaniã. a ſeptẽtrione Mœſiã. ab Dalma-
occaſu Iſtriã & ſinũ Liburnicũ & inſulas Liburnicas. a meridie Adriaticũ ſinũ.
Pãnonia Noricus: & Rhetia habet ab oriente Mœſiã. a meridie Iſtriã. Ab Aphri-
co alpes Apẽninas. ab occaſu Galliã Belgicã. a Circio Danubii fontẽ & limitẽ: q Pãnonia
Germania a Gallia inter Danubiũ Galliamq; diſcernit. a ſeptẽtrione Danubiũ & Noricus
Germaniã. Italiae ſitus a Circio in Eurũ tendit': hñs ab Aphrico Tirrenũ mare. Rhetia
a borea Adriaticũ ſinũ: cuius ea pars quæ cõtinenti terræ cõmunis & cõtigua eſt Italia
alpiũ obicib⁹ obſtruit'. Quæ a Gallico mari per liguſticũ ſinũ exurgẽtes primũ
Narbonẽſiũ fines. Deinde Galliã Rhetiãq; ſecludũt: donec in ſinu liburnico de-
figant'. Gallia Belgica habet ab oriente flumẽ Rheni & Germaniã. ab euro alpes Gallia
Apẽninas. a meridie puinciã Narbonenſem. ab occaſu puinciã Lugdunenſem. a
Circio oceanũ Britãnicũ. a ſeptẽtrione Britãnicã inſulam. Gallia lugdunẽdis du-
cta per longũ: & per anguſtum inflexa Aquitanicã puinciã ſemicingit. Hæc ab
oriente habet Belgicã. a meridie partẽ puinciæ Narbonenſis: qua Arelatũ ciui-
tas ſita eſt: & mari Gallico Rhodani flumen accipit'. Narbonenſis puincia pars
Galliæ habet ab oriente alpes Coctias: ab occidẽte Hispaniã: a Circio Aqtaniã
a ſeptẽtrione Galliã Lugdunẽſem. ab aquilone Belgicã Galliam. a meridie mare
Gallicũ qd' eſt inter Sardiniã & inſulas Baleares habes in fronte qua Rhodanus

fluius in mare exit: insulas Stechadas. Aquitanica puincia obliquo cursu ligeris
 fluminis qui ex plurima parte terminus eius est: in orbē agit: Hæc a Circio habet
 oceanū: q̄ Aquitanicus sinus dicit̄. ab occasu hispanias habet. a septētrione & oriē-
 te Lugdunēsem ab euro & meridie Narbonēsem puinciā: cōtingit. Hispania uni-
 uerso terrarū situ trigona est. & circūfusione oceani Tirrheniq; pelagi pene insula
 efficiē. Huius angulus prior spectās ad oriētē. a dextris Aquitanica puincia. a sini-
 stris Balearico mari coartatus Narbonensiū finib; inferit̄. Secundus angulus cir-
 ciū intendit: ubi Brigātia Galleciæ ciuitas sita altissimū Phag; & inter pauca me-
 morādi opis ad speculā Britāniæ exiit. Tertius ei; angulus est. quo Gades insula
 intentæ in Africū Atlantē montē interiecto sinu oceani p̄spiciunt. Hispaniā ci-
 teriorē ab oriēte incipiētē Pyrinei saltus a pte septētrionis usq; ad Cātabros Astu-
 resq; deducit. atq; inde per Vacceos & Oretanos quos ab occasu habet: positā in
 nri maris littore Carthaginē determinat. Hispania ulterior habet ab oriēte Vac-
 ceos: Celtiberos: & Oretanos. a septētrione oceanū ab occasu oceanum. a meridie
 gaditanū oceani fretū. Inde mare nrm: qd̄ Tirrhenū uocat̄: imittit̄. Et qm̄ ocea-
 nus habet insulas quas Britāniā & Hiberniā uocat̄: quæ in aduersa Galliarū parte
 ad p̄spectū hispaniæ sitæ sunt: breuiter explicabunt̄. Britānia oceani insula p̄ lō-
 gū in boreā extēdit̄. a meridie Gallias habet: cuius p̄ximū littus trāsmētib; ci-
 uitas apit: quæ dicit̄ Rhutupi portus: unde haud p̄cul a Morynis in austro posi-
 tos Menapos Barasiosq; p̄spectat. Hæc insula habet in lōgū milia passuū octingē-
 ta. in latū milia ducēta. a tergo aut̄: unde oceano infinito patet: Orchadas insulas
 habet. quarū uiginti desertæ sūt. tredecim incolunt̄. Deinde insula Tyle quæ p̄ in-
 finitū a cæteris sepata circiū uersus medio sita oceano uix paucis nota h̄r. Hyber-
 nia insula inter Britāniā & Hispaniā sita est: quæ lōgiore ab Africo i boreā spa-
 cio porrigit̄. huius ptes priores intētæ Cātabrico oceano Brigātiā Galleciæ ciui-
 tatē ab Africo sibi in Circiū occurrēte spatioso iteruallo p̄cul spectāt: ab eo præ-
 cipue p̄ montorio ubi Senæ fluminis ostiū est: & Vellabri Luceniq; cōsistūt. hæc
 p̄ prior Britāniæ spatio terrarū angustior: sed cæli solisq; tēpie magis utilis a Sco-
 torū gentibus colit̄. huic etiā Meuania insula p̄xima est: & ipsa spatio non paruo
 solo cōmoda æque a Scotorū gentibus habitat̄. hi sunt fines totius Europæ:
 Africā: ut dixi: cū tertiā orbis ptē maiores nri accipiēdā descripserit: nō spatioꝝ
 mēsuras: sed diuisionū rōnes secuti sunt. Mare hoc siqdē magnū: qd̄ ab occasu ex
 oceano oriē: in meridiē magis uergēs āgustiorē iter se & oceanū coartatæ Africæ
 limitē fecit: uñ ēt aliq̄ quis eā lōgitudine parē: tñ multo angustiorē itelligētes:
 inuerecūdū arbitrati tertiā ptē uocare: sed potius in Europa Africā deputātes:
 ad secūdā portionē appellare maluerūt. præterea cū multo āpli; terræ i Africa
 ardore solis: q̄ in Europa rigore frigoris incultū atq; incognitū sit: quippe cū oīa
 pene animātia uel germinātia patientius & tolerabilius ad summū frigoris q̄ ad
 summū caloris accedāt: ea scilicet causa est: Africā p̄ oīa situ & populis minorē
 uideri: & q̄a natura sui minus habet spatii: & cæli inclementia plus deserti: cuius
 descriptio p̄ puicias & gētes hæc est. Libya cyreniaca & Pētaopolis post Aegyptū
 in parte Africæ prima est. Hæc incipit a ciuitate Parethonio & mōtib; cata-
 batynon. inde secūdo mari usq; ad aras Philenorū extendit̄. Post se habet usq; ad
 oceanū meridianū gētes Libyorū Aethiopum & Garamantū. Huic est ab oriente

Hyspa.

Britānia

Tyle
Hyber.APRI-
CA

Libya

LIBER PRIMVS

Aegyptus. a septentrione mare Libycū. ab occasu Syrtes maiores & Troglodytæ: cōtra quos insula calypso est. a meridie Aethiopicus oceanus. Tripolitana puīcia. Tripolis quæ & subuētana: uel regio Arzugū dicitur: ubi Leptis magna ciuitas ē: quæ Arzuges p̄ lōgū Aphricæ limitē generaliter uocentur: habet ab oriēte aras Philenorum iter Syrtes maiores & Troglodytas: a septentrione mare Siculū: uel potius Adriaticū: & Syrtes minores: ab occasu Byzantiū usque ad lacū salinarum. a meridie barbaros Getulos Nathabres & Garamātas usque ad oceanū Aethiopicū ptingentes Byzantiū Zeugis & Numidia. Zeugis autē prius nō unius cōuētus: sed toti⁹ puīcia generale nomen fuisse inuenimus. Byzantiū ergo: ubi Hadrumētus ciuitas. Numidia Zeugis ubi Carthago magna. Numidia ubi Hypos regius & Nisiccada ciuitates sunt. hñt ab oriēte Syrtes minores & lacū salinarum. a septentrione mare nostrū: quod spectat ad Siciā & Sardinia insulas. ab occasu Mauritania sitiphensem: a meridie fōtes uzaræ & post eos Aethiopū gētes puagātes usque ad oceanū Aethiopicū Sitiphēses & Cæsariēses. Mauritania hēt ab oriēte Numidiā. a septentrione mare n̄m, ab occasu flumē Maluā. a meridie mōtē Astrinxim q̄ diuidit iter uia uā terrā & harenas iacētes usque ad oceanū & oberrāt Gāgines Aethiopes. Tingitana Mauritania ultima ē Aphricæ. Hæc habet ab oriēte flumē Maluā. a septentrione mare n̄m usque ad fretū Gaditanū: qđ inter Hauēnē & Calpē duo cōtraria sibi p̄mōtoria coartat. ab occidēte Atlantē mōtē & oceanū Atlaticū sub Aphrico Hespriū montē. a meridie gētes Aulolū: q̄s nūc Galaulēs uocāt usque ad oceanū Hesperiiū cōringētes. Hic est terminus uniuersæ Aphricæ. Nūc insularum quæ in n̄o mari sūt loca noīa & spacia dimetiar. Insula Cypros ab oriēte mari Syrio qđ Missicū uocant ab occidēte mari Pāphilico a septentrione Vulone cilitiæ a meridie Syriæ & Phœnicis pelago cingit cuius spatiū in lōgū tenet milia passuū cētū septuagintaq̄ in latū milia passuū centū uiginti q̄. Insula Creta finit ab oriēte Carphatio mari ab occasu & septentrione mari Cretico a meridie mari Libico qđ & Adriaticū uocāt. hēt ī lōgū milia passuū cētū septuagintaduo. & in latū q̄nginta. Insulæ Cyclades quæ est ab oriēte priā Rhodos a septentrione Tenedos a meridie Carpatos ab occasu Cythera. ab oriēte finiunt littoribus Asiæ. ab occidēte mari Icario. a septentrione mari Aegæo. a meridie mari Carpatio. Sūt autē oēs Cyclades nūero q̄ngintatres. Hæc tenent a septentrione in meridiē milia passuū q̄nginta ab oriēte in occasum milia. cc. Sicilia insula tria habet p̄mōtoria. unū qđ dicitur Pelorus & aspicit ad aq̄lonē cui Messana ciuitas p̄xima est: scđm qđ dicitur Pachynus sub quo ciuitas Syracusana respicit ad Euronotū. Tertium qđ appellatur Lilybeus: ubi & ciuitas eiusdē noīs sita est: dirigiturq̄ in occasum. Hæc hēt a Peloro in Pachynū milia passuū cētū q̄ngintanouē a Pachyno in Lilybeū centū septuagintaseptē milia. Hæc ab oriente cingit mari Adriatico. a meridie mari Aphrico: qđ est cōtra subuentanos & Syrtes minores: ab occidēte & septentrione habet mare Tyrrhenū: a borea usque ad subsolanū fretū Adriaticū qđ diuidit Tauronimitanos Siciæ & Brutios Italiæ. Sardinia & Corsica insulæ paruo freto hoc est miliū uiginti passuū diuiduntur: ex qb⁹ Sardinia hēt a meridie cōtra Numidiā caralitanos. cōtra Corsicā insulā: hoc est septentrionē uersus hēt Vlbiēses: cuius ī lōgū spaciū tenet milia passuū. cc. xxx. in latū milia cētū octuaginta. Hæc habet ab oriente & borea Tirrhenicū mare: quod spectat ad portum urbis

Baleares. Romæ: ab occasu mare Sardū: ab Africo insulas Baleares longe positas: a meridie Numidicū sinū: a septentrione ut dixi Corsicā. Ea insula multis promontoriis angulosa est. Hæc habet ab oriente tyrrhenū mare & portū urbis: a meridie Sardinia: ab occasu insulas Baleares: a Circo & septentrione ligusticū sinū. Tenet autem in longū milia passuū. c. lx. in latū milia. xx. & .vi. Insulæ Baleares duæ sunt maior & minor: quibus insunt bina oppida. Maior Tarraconē Hispaniæ ciuitatē. Minor Barchilonā septentrionē uersus cōtra se habet. Maiori subiacet insula Hebus: deinde ab oriente Sardinia: ab aquilone mare Gallicū: a meridie & Africo Mauritanicū pelagus: ab occasu Ibericum spectat pelagus. Hæ sunt insulæ ab Helleponto usque ad oceanū per totū magnū pelagus constitutæ: quæ & cultu & memoria magis cælebres habent. Percensui breuiter: ut potui puincias & insulas orbis uniuersi. Nunc locales gentiū singulæq; miseras: sicut ab initio incessabiliter extiterunt & qualiter quibusque exortæ sint inquantū suffecero: proferam.

Diluuii uindicta. *Cap: III*

Noe Vm post fabricā ornatūque mūdi huius homo: quē rectū atque imaculatū facerat deus: morti se substrauisset: ac p inde hūanū genus libidinis deprauatū peccatis funditus obsorberet: continuo iniustā licentiā punitio iusta cōsecuta est. Snam creatoris dei & iudicis peccanti homini ac terræ ppter hoīem destinatā: sempque: dū hoīes terrā habitauerint: duraturā oēs uidelicet: aut pbamus negādo: aut cōfiteōdo toleramus: obstinatiq; mētibus testes sibi infirmitas sua inurit: quibus fidelis scriptura nō suaserit. Deinde refuso sub Noe in omnē terrā mari imissoque diluuio: cū toto orbe cōtecto unū spatiū cœli esset ac pelagi: deletū fuisse uniuersū hūanū genus paucis in arca fidei suæ merito ad substituēdā originē reseruatis: euidentissime ueracissimi scriptores docēt. fuisse tñ etiā illi cōtestati sunt: quæ præterita quædē tēpora ipsumque auctore tēporis nesciētes tñ ex indicio & cōiectura lapidū: quos in remotis montibus cochis & ostreis scabros etiā sæpe cauatos aq; uisere solemus: coniciēdo didicerūt. Et quis huiusmodi adhuc & relatu digna fideque certa pferri a nobis queāt. tamē hæc ueluti principalia duo de præuaricatiōe primi hoīs & cōdēnatione generationis uitæque eius: ac deinde pditione totius generis humani dicta sufficiāt tantū ut si qua gētiles historici de nrīs aliquo ordine cōtigerint: hæc plenius cū cæteris ipso quo incurrerint ordine proferantur.

Primus Ninus rex Assyriorum. *Cap: IV*

Ninus Nte annos urbis conditæ mille. ccc. Ninus rex Assyriorum primus ut ipsi uolūt: p pagadæ dñationis libidine arma foras extulit: cruentaque uitam quinquaginta p annos totā Asiā bellis egit a meridie atque rubro mari surgens sub ultimo septentrione. Euxinū pontū uastando pdomuit. Scythicæque barbariæ adhuc tūc imbellē innocentē torpētēque excitare sauciā: uires suas nosse: & nō lac iā pecudū: sed sanguinē hominū bibere: ad postremū uincere: dū uincit edocuit. Nouissime Zoroastrē Bractianorum regē: eundēque magicæ artis: ut ferunt reptorē pugna oppressum interfecit: post ipse dū deficientē a se oppugnat urbē: sagittæ ictu interiit. Huic mortuo Semiramis uxor successit: uirū aīo & habitu gerēs: auidosque iam usu sanguinis populos p quadragintaduos annos cædibus gētiū exercuit. Nō cōtenta terminis mulier: quos a uiro suo tūc solo bellatore quingenta annis acquisitos suscepit: Aethiopiā bello pressam: sanguine illitā imperio adiecit.

Semiramis.

LIBER PRIMVS

Indis quoque bellum intulit: quos praeter illam & Alexandrum magnum nullus intrauit: quod eo tempore ideo crudelius grauiusque erat: quam nunc est per se qui & trucidare populos in pace uiuentes: quia tunc apud illos nec foris erant ulla incendia bellicorum. nec domi tanta exercitia cupiditatum. Haec libidine ardens: sanguinem sitiens inter incessabilia stupra & homicidia cum omnes: quos regie accersitos meretricie habitos concubitu oblectasset: occideret. tandem filio flagitiose concepto: impie exposito: inceste cognito priuatam ignominiam publico scelere obtexit. Praecipit enim ut inter parentes ac filios nulla delata reuerentia naturae de coniugiis appetendis: quod cuique libitum esset: libitum fieret.

Ignis de caelo descendit in Pentapolim. *Cap. V*

ante annos urbis conditae. M. c. lx. confinem Arabiae regionem: quae tunc Pentapolis uocabatur: arsisse penitus igne caelesti: inter alia etiam Cornelius tacitus refert qui sic ait. Haud procul inde campos: quos ferunt olim uberes: magnisque urbibus habitos fluminum iactu arsisse: sed manere uestigia: terramque ipsam specie solida uim frugiferam perdidisse. Et cum hoc loco nihil de incensis propter peccata hominum ciuitatibus: quasi ignarus expresserit: paulo post uelut oblitus consilii: subiicit & ait. Ego sicut inclitas quondam urbes igne caelesti fragrasse concesserim: ita halitus lacus infici terram & corrumpi reor. Quo dicto inuitus licet de exustis urbibus quae proculdubio peccatorum noxa conflagrauerant: & scisse se & concessisse confessus: palam perdidit: non sibi cognitionis fide defuisse: sed exprimendae fidei uoluntatem: quod nunc a me plenius profert. In confinio Arabiae & Palestinae: qua dimissi altrinsecus montes subiectis campis excipiuntur quaeque ciuitates fuisse referunt Sodomam: Gomoram: Adamam: Seboim: & Segor. sed Segor ex his parua. illae magnae & amplae: quippe quibus & soli foecunditas suberat. & Iordanis fluuius per plana diffusus: ac per opportuna diuisus augmentis ubertatis impendebatur. Huic uniuersae regioni bonis male utenti abundantia rerum causa malorum fuit. Ex abundantia. n. luxuria ex luxuria foede libidines adoleuere: adeo ut masculi in masculos operantes turpitudinem: nec consideratis quod locis conditionibus aetatibusque prouerent. Itaque iratus deus pluit super hanc terram ignem & sulphur: totamque regionem cum populis atque urbibus exusta teste iudicii sui futuram aeterna damnatione damnauit ut nunc quoque appareat quod forma regionis: sed inueniatur regio cineris: mediaque conuallē: quam Iordanis irrigauerat: nunc mare superfusum tegat: tantumque de rebus: ut putatur: paruis diuinae indignationis iudicium accessum est: ut propter hoc illi male utentes bonis: fructus miseriarum: nutrimenta libidinum fecerant: tertia quoque ipsa quae has habuerat ciuitates: primum exusta ignibus: post oppressa aquis in aeternam damnationem communi periret aspectui.

Vbi Romani nihil mali se passos esse dixerunt: si circus illis redderet. *Cap. 6*

Taque nunc si placet: hi: qui in Christum: quem nos iudicem saeculorum ostendimus: quantum in ipsis est sputa coniciunt: inter Sodomam & Romam discernant causas: & conferant poenas: quae a me uel maxime ob hoc retractandae non sunt: quia omnibus notae sunt. Et tamen quilibet eorum sententias acciperet: si illi fideliter: ita ut sentiunt faterentur quae quod de temporibus christianis rari & hoc in angulis murmurēt: non usque adeo moleste accipiendum putet cum totius populi Romani consona uoce pari que iudicio sensus ac sermo sit cognitus. Adeo quodammodo at paruo: & leui motu haesitasse erga se parum consuetudinem uoluptatum indubitatissime contestatus est: ut libere clamaret: si recipet circum nihil esse sibi factum: hoc est: nihil egisse Romae Gothorum

Sodoma
Gomora

enses: si cōcederet spectare Romani circēses: Nisi forte ut se habet apud plerosq; hoc præcipue tpe: qui ex lōga requie: uel paꝝ obortā sollicitudinē intolerabilem laborē putant. has clāmentissimas admonitiones qbus oēs aliqñ restringimur: alienis pūitionibus auditis lectisq; præponunt. Quos saltem de hoc ipso exitu Sodomorū & Gomorreorū moneo: ut discere atq; intelligere queāt: qualiter deus peccatores puniuerit. q̄liter punire possit. q̄liter puniturus sit. Ante annos urbis cōditæ mille. lx. dū Thelcises & Carsathii puicax præliū aduersus Phoreneū regem Argiuorū: & Parapasios accipiūt: spem sine fructu uictoriæ gesserunt: Idēq; Thelcises & Carsathii post paululum bello uicti: patria pfugi: ignariq; rez: credentes quia se penitus a cōgressu totius humanæ habitationis abstraherēt: Rhodum insulam quæ Ophiusa antea uocabatur: quasi tuta possessione cæperunt.

Vbi in Achaia sæuum diluuium actum est. *Cap. VII*

Nre annos urbis cōditæ mille. xl. in Achaia sæuū diluuiū uastatiōe plurima totius pene puinciæ fuit. Quod q̄ Ogygis: qui tūc Eleusinae cōditor & rex erat tēporibus effusum est: nomen loco ac tēpori dedit.

De famæ: quæ fuit in Aegypto. *Cap. VIII*

Nre annos cōditæ urbis mille. xlviii. fuisse apud Aegyptū primū insolitā fastidiendāq; ubertatē: deinde iugē atq; intolerabilē famē legimus: cui Ioseph uir iustus & sapiēs diuina puisione subuenerit: ut Pompeius historicus refert. eiusq; breuiator Iustinus docet: qui iter cætera sic ait. Minimus ætate inter fratres Ioseph fuit: cuius excellens ingeniū fratres ueriti interceptum peregrinis mercatoribus uendiderūt. A qbus deportatū in Aegyptū: cū magicas sibi artes solerti ingenio pcepisset: breui ipsi regi percarus fuit. Nā & pdigiorū sagacissimus erat. & somniorū primus intelligētia cōdidit. Nihilq; diuini iuris: humaniq; ei incognitū uidebat: adeo ut etiā agrorū sterilitatem futurā ante multos annos pspiciēs: fruges cōgregasset. Tantaq; eius expimēta fuerūt: ut nō ab hoies: sed a deo respōsa accepisse uideret. Filius Ioseph Moyles fuit: quē præter paternæ scientiæ hæreditatē etiā formæ pulchritudo cōmendabat. Sed Aegyptii cum scabiē & uutiliginē paterent: rñso moniti eū cū ægris: ne pestis ad plures serpet: terminis Aegypti pellunt. hæc Iustinus. Sed qm̄ hæc idē Moyles: quē isti sapiētem scientēq; fuisse attestant: plenius ueriusq; tāq; p se suosq; gesta cōscripsit: primū fide eius atq; auctoritate: quā etiā isti pbāt: horū ignorātia est supplenda. dehinc sacerdotū Aegyptiorū fallax malitia confutanda est: qui uel astu: qd̄ manifestius est: euidentē irā misericordiāq; ueri dei memoriæ subtrahere conati sunt: particularim expositione cōfusa ne in cōtumeliā idolorū suorū eū colendū merito ostēderēt: cuius cōsilio annūciata hæc mala: & auxilio euitata docuissent uel forte ut indulgentius accipiamus obliti sunt. Illius. n. nostri Ioseph: qui fuit ueri dei seruus: & pro creatura dñi sui pie intēteq; sollicitus: puisione ipsi abūdabāt frugibus: q̄si sacerdotes: sed q̄ falsi sacerdotes erant: cū cæteris esuriētibus nō dolēbant. Enimuero: cui placet: obliuiscit: cui dolet: meminit: q̄q; huius tēporis argumentū historiis factisq; reticētibus ipsa sibi terra Aegypti testis pnūciat: quæ tūc redacta in potestātē regiā: restitutaq; cultoribus suis ex omni fructu suo usq; ad nūc qntæ partis incessabile uectigal psoluit. Fuit itaq; hæc famēs magna sub rege Aegyptiorū Diapolito: cui nomē erat Amosis quo tpe Baleus Assyrios: Argi-

LIBER PRIMVS

uos Apis regebat. Fuerunt autem ante annos famis septem præcedentes alii septem ubertatis anni: quorum affluentiam tanto negligentius peritura: quanto uberius nata Ioseph noster solertia sua collegit: & condidit: totamque Aegyptum conseruauit. Acquisiuit uniuersam Pharaoni pecuniam & deo gloriam reddens dispensatione iustissima: cui uectigal uectigal: cui honorem honorem omnium pecora: terras: censusque collegit. Ipsos autem qui semetipsos cum terris suis accipiendam stipis taxatione uendidissent: statuta quintæ partis portionis laxauit. Hunc Ioseph: quem constituit deus Aegyptiis conseruatae salutis auctorem: quis credat ita in breui coram excidisse memoria: ut filios eius atque uniuersam cognationem paulo post seruitio addiderit: laboribus affecerit: interitibus profligauerit. Quamobrem non est mirandum: si nunc quoque aliqui reperiuntur: qui cum a ceruicibus suis impendentem gladium prætento christiano nomine auerterint ipsum nomen christi: quo solo salui sunt: aut dissimulent: aut infamem: grauarique se eorum temporibus asserant: quorum meritis liberantur.

De Amphitryone Deucalione & libero. *Cap. 18*

a Nno. dccc. decimo ante urbem conditam Amphitryon Athenis tertius a Amphitryon Cecrope regnauit: cuius temporibus aquarum illuuias maiorem partem populorum Thesaliæ absumpsit: paucis per refugia montium liberatis maxime in monte Parnaso: in cuius circuitu Deucalion tunc regno potiebatur: qui tunc ad se ratibus confugientes susceptos per gemina Parnasi iuga fouit aluitque: a quo propterea genus humanum reparatum ferunt. Tunc etiam in Aethiopia pestes plurimas dirosque morbos pene usque ad desolationem exastuauisse Plato testatus est. Et ne forte diuisa tempora esse credantur iræ dei furorisque bellici: ea tempestate subactam Indiã liber pater sanguine madefecit: cadibus oppleuit: libidinibus polluit: gentem utique nulli hominum unquam obnoxiam: uernacula tantum quiete contentam.

Hic dicitur quod populus dei in Aegypto afflictus est: & decem plagis percussus est Aegypto. *Cap. 19*

a Nno ante urbem conditam octingentesimo quinto infanda Aegyptiis mala atque intollerabiles plagas incubuisse Pompeius Corneliusque testantur Pompeius
Qui quidem cum hæc ambo de iudæis referenda proponantur: aliquantulum me pro sua diuersitate mouerunt. Ait enim Pompeius siue eius abbreviator Iustinus hoc modo Aegyptii cum scabiem ac uiriliginem paterentur: responsomoni Moysen cum ægris ne pestes ad plures serperet terminis Aegypti pellunt. Dux igitur exulum factus sacra Aegyptiorum furto abstulit quæ armis repetentes Aegyptii domum redire tempestatibus compulsi sunt. At uero Cornelius de eadem re Cornelius sic ait. Plurimi auctores consentiunt cum orta per Aegyptum tabes corpora scedaret regem Boccorum adito ammonis oraculo remedium petentem purgare regnum: & id genus hominum ut inuisum diis alias in terras uehere iussum: sic conquistum collectumque uulgus postquam uastis in locis relictum sit: cæteris per lachrymas torpentibus Moysen unum exulum mouisse ne quam deorum templorum hominumque operam expectarent sed sibi met duci cœlesti crederent primo cuius auxilio præsentis miserias pepulissent. Itaque Cornelius dicit quod ipsis Aegyptiis cogentibus in deserta propulsi sunt Iudæi: & postea subiungit incaute quod ope Moysi ducis in Aegypto miserias pepulissent: quare ostendit quaedam quæ per Moysen strenue acta sunt fuisse celata. Item Iustinus asserit pulsum æque cum populo Moysen sacra Aegyptiorum fuisse furatum: quæ Aegyptios armis recipe molientes coactos tempestatibus ac repulso

domum redisse. Et hic aliquid amplius & si nō totum pdidit quod ille celauit. Quapropter quia Moyſi magno illi duci testimoniū ambo dixerūt ab ipſo ſicut quæ per eum & geſta & dicta ſunt pferant: cum populū dei: hoc eſt genus Ioseph Aegyptii cuius ope ſalui erant ſeruitio oppreſſum labore cruciarēt: inſup etiā ad necandā ſobolem ſuā crudeli impio cogere: dimitti deus populū ſuū liberę ad ſeruiendū ſibi per Moysen nunciū iubet. Contēptuſq; duriffimis cōtumaces ſuppliciiſ agit qui decē plagis onerati ac p̄triti tandē quos diſmittere noluerant etiā feſtinare coegerunt. Poſt aquas in ſanguinē cōuerſas ardentibus ſiti grauiora afferentes p̄cenaꝝ remedia q̄ p̄cenas. Poſt horridos ranaꝝ ſqualores p̄ oīa munda imundaq; reptantes poſt ignitos ſinipheſ & nunq̄ ſe toto aere uibrantes pene ineuitabiles: poſt muſcas caninas etiā per interiora mēbroꝝ horridis motibus curſitantes acerbeq; inferentes tā grauiā tormēta q̄ turpia: poſt grandē omniū pecoraꝝ & iumentoraꝝ repentinā ruinaꝝ ſtragem quæ generalem: poſt ueſicas efferueſcentes: ulceraq; manantia: & ut ipſi dicere maluerunt ſcabiem ac uutiliginem totis corporibus erumpentē: poſt grādinē cū igne pmixtā paſſim hoīes armenta atq; arbores proterentē: poſt locuſtaꝝ nubes exhauiſtis oībus ipſas quoq; radices ſeminū p̄ſequentes: poſt tenebras imaginibus diras: craſſitudine palpabiles: diuturnitate ferales: poſtremo poſt uniformem in tota Aegypto primitiuaꝝ ſobolis necē: paremque per uniuerſos orbitatū tēpeſtatē qui iubenti deo non ceſſerant: ceſſere punienti: ſed mox peſſime p̄cēnites diſmiſſos p̄ſequi auſi ultima nefandaꝝ peruicaciaꝝ exp̄dere ſupplicia. Nā Rex corę uniuerſum Aegypti exercitū curribus atq; equitibus inſtructū in circumerrantes egit: cuius numerum hoc ſolo uel maxime argumēto coniiicere poſſumus: q̄ eum. dc. milia uiroꝝ timuerunt atq; fugerunt. Sed p̄tector depreſſoꝝ & ultor cōtumacium deus diuiſit ſubito rubrum mare: ac dilatatis utrinque marginibus rigentiū undaꝝ in montis faciē latera erecta ſuspendit: ut inoffenſis pelagi uiis puocatis pii uiā desperataꝝ ſalutis: impii foueā inſperataꝝ mortis intrarent. Itaq; Hebræis tuto per ſicca gradientibus reſuſis a tergo aquaꝝ aſtantium molibus obruta eſt & interfecta cū Rege ſuo uniuerſa Aegypti multitudo: tota puincia plagis ante cruciata: ac poſtremo interfectione uacuata eſt. Extant etiā nūc certiffima hoꝝ monumēta geſtoꝝ. Nā tractus curruūq; rotaꝝ orbitæ nō ſolum in littore: ſed etiā in p̄fundo: quouſq; uiſus admittit: peruident. Eſi forte ad tempus uel caſu: uel curioſitate turbant: continuo diuinitus in priſtinā faciē uentis fluctibusq; reparant: ut ſi quis timore dei nō doceat uel p̄palataꝝ religionis ſtudio: iræ eius trāſactæ ultionis terreat exēplo. His etiā tpibus adeo iugis & grauis æſtus incādui: ut ſol p̄ deuia trāſuectus: uniuerſum orbē nō calore affeciſſe: ſed igne torruiffē dicat: impreſſumque feruorē & Aethiops plus ſolitū & inſolitū ſcytha nō tulerit. Ex quo etiā quidā: dū nō cōcedūt deo ineffabilem potentiam: ſuas inanes ratiunculas cōquirētes ridiculā Phaetontis phabulā texuerūt.

De duobus fratrum filiis. *Cap: 21*

i Tem anno ante urbē cōditā ſeptingentiſimo ſeptuageſimoq̄nto inter Danai atq; Aegiffi fratrum filios quinquaginta parricidia una nocte cōmiſſa ſunt. Ipſe deinde tantoꝝ ſceleꝝ fabricator Danaus regno: quod tot flagitiis acquiſerat: pulſus: Argos cōceſſit: ibiq; indigne p̄ſualis in facinus argiuis

LIBER PRIMVS

Sthenclum: qui eū pfugū egentēq; susceperat: regno expulit atq; ipse regnavit. Busiridis in Aegypto cruentissimi tyrāni crudelis hospitalitas: & crudelior tunc religio fuit qui innocentem hospitem sanguinem diis scelerū suorū participibus propinabat: quod execrabile sine dubio hominibus ipsis ne dum etiam diis uideri potest. Tunc etiam a progne terei & Philomene incestui parricidiū adiunctum est: execrabilius utriq; cōiuiū per infandos cibos additum est: cum propter sororis pudicitia creptam: praecisamq; linguā filium paruulum mater occidit: pater comedit. Iisdem tēporibus Perseus a Græcia in Asiā transuectus est: ibi Barbaras gentes graui diuturnoq; bello domuit: & nouissime uictor nomen subiectæ genti dedit. Nāq; a Perseo Persæ uocati sunt. At ego nūc cogor fateri me prospiciendi finis commodo de tanta malorū sæculi circumstantia præterire plurima: cuncta breuiare. Nequaquā enim tam densam aliquando siluam prætergredi possem nisi etiam crebris interdum saltibus subuolarem.

De regno Assyriorū: quod per quinquaginta reges propemodum actum est.

Am cum regnum Assyriorū per mille centū sexaginta annos usq; ad

Sardanapalum per quinquaginta propemodū reges actum sit: & nū

quam pene uel inferendis uel excipiendis usq; in id tēpus bellis quie

uerit: quis finis reperietur si ea cōmemorare numerando: ne dicam describendo

conemur: præsertim cum & Græcorū prætereunda nō sint: & Romanorū uel ma

xime recensenda sint: nec mihi nunc enumerare opus est Tantalī & Pelopis fa

cta turpia & fabulas turpiores: quorū Tantalus Rex Phrighiorum Ganymedem

trois Dardaniorū regis filium cum flagitiosissime rapuisset: maiori conserti cer

taminis fœditate detinuit: sicut Panocles poeta confirmat qui maximū bellum

excitatū ab hoc fuisse cōmemorat: siue quia hunc ipsum Tantalum utpote asse

clam deorū uideri uult raptum puerum ad libidinem Iouis familiari lenocinio

præparasse: qui ipsum quoq; filiū Pelopem epulis eius nō dubitarit impendere.

Tedet etiā ipsius Pelopis contra Dardanum atq; Troianos quælibet magna re

ferre certamina: quæ quia in fabulis cælebrari solita sunt: negligētius audiunt.

Illa quoq; prætereo quæ de Perseo & cadmo Thebanis Spartanisq; per inextricabiles

alternantium malorū recursus Palephato scribente referūtur. Taceo fla

gitia Lemniadum: prætermitto Pandionis Atheniensium regis flebilem fugam:

atrei & Thiestæ odia supra & parricidia celo quoq; inuisa dissimulo. Omitto

Oedipum interfectorem patris matris maritum: filiorū fratrem uicticum suum

fileri malo: Eteoclem atq; Polinicum mutuis laborasse concursibus ne quis eorū

parricida non esset. Nolo meminisse Medæ amore sauo faucia: & pignorum

paruulorum cæde gaudentis: & quicquid temporibus illis perpetratum conici

datur: qualiter homines sustinuerint: quod etiam astra fugisse dicuntur.

De certamine inter Cretenses & Athenienses. *Cap: xiii*

Nno ante urbem conditam quingentesimo. lx. atrocissimū inter Cre

tenses: & Athenienses certamen fuit: ubi utrinq; populis infelicitè Atheniē

profligatis cruentiorem uictoriam Cretenses exercuerunt: qui nobilium Athe

niensium filios minotauro: utrum fero homini: an humanæ bestia aptius dicā

nescio: deuorandos crudeliter addicebāt: atq; informe prodigiū effossis Græciæ Laphitæ

luminibus saginabant. Iisdem diebus Laphitæ & Thessali famosis nimiū certa

Centauro uere conflictibus. Sed Thessalos Palephatus in libro primo incredibilium prodit: ipsos a Laphitis creditos dictosque fuisse centauros: eo quod discurretes in bello equites: ueluti unum corpus equorum & hominum uiderentur.

Vbi Vesores rex Aegypti meridiem & septentrionem uendicare sibi uoluit. Nno ante urbem condita. cccc. lxxx. Vesores rex Aegypti meridiem & septentrionem diuisas pene toto caelo ac pelago plagas aut miscere bello aut regno iungere studens: Scythis bellum primum indixit: mis-

sis prius legatis: qui hostibus parendi leges dicerent: ad quae Scythae legatis responderunt. Stolide opulentissimum regem aduersus inopes sumptuile bellum: quod

timendum ipsi magis uersa uice fuerit propter incertos belli euentus: nulla praemia: & damna manifesta: porro sibi non expectandum: dum ad se ueniatur: sed

ultra praedae obuiam ituros. Nec mora: nam dicta factis insequuntur. Primum ipsum Vesorem territum refugere in regnum cogunt: destitutum uero exercitum

inuadunt: omnemque belli apparatus capessunt. Uniuersam quoque Aegyptum populassent: nisi paludibus impediti repulsi fuissent. Inde continuo reuersi perdomitam caedibus infinitis Asiam uictigalem fecere: ubi per .xv. annos sine pace

immorati tandem uxorum flagitatione reuocantur denunciantium: ni redeant: sobolem se a finitimis quaesituras. Medio autem tempore apud Scythas duo regii iuuenes Plinos & Scholopythus per factionem optimatum domo pulsi ingen-

tem iuuentutem secum traxere: & in Cappadociae Ponticae ora iuxta amnem Themodontem confederunt campis Themiscircis sibi subiectis: ubi diu proxima

quaeque populati conspiratione finitimorum per insidias trucidantur. Horum uxores exilio ac uiduitate permotae arma sumunt: & ut omnibus par ex simili conditione animus fieret: uiros: qui supererant: interficiunt: atque accensae in hostem sanguine suo ultionem caesorum coniugum finitimorum excidio consequuntur.

Vbi Amazones arma sumpserunt. *Cap: xv*
Vnde pace armis quaesita externos concubitus incut: editos mares mox necant: foeminas studiose nutriunt: in uicinis infantium dexteris mamilis: ne sagittarum iactu impedirentur: Vnde Amazones dictae. Harum duae fuerunt

reginae: Marpesia & Lapedo: quae agmine diuiso in duas partes uicissim curam belli & domus custodiam sortiebantur. Igitur cum Europam maxima parte domuissent. Asiae uero aliquantis ciuitatibus captis: ipsae autem Ephesum aliasque

urbes condidissent: praecipua exercitus sui partem onustam opulentissima praeda domum reuocant. Reliquae ad tuendum Asiae imperium relictae cum Marpesia regina concursu hostium trucidantur. Huius locum capessit Orethia filia: quae

singularem uirtutibus gloriam perpetua uirginitate cumulauit. Hac fama excitas gentes tanta admiratio & formido inuaserat: ut Hercules quoque cum iussus fuisset a domino suo exhibere arma reginae: quasi ad inuitabile periculum destinatus: uniuersam Graeciae lectam ac nobilem iuuentutem contraxerit: nouem

longas naues praeparauerit: nec tantum contextus examine uirium ex improviso aggredi: & insperatas circūuenire maluerit. Duae tunc sorores regno praerant Anthiope & Orithyia. Hercules mari aduectus incautas inermesque pacis incuria

desides oppressit: inter caesas captasque plurimas: duae sorores Anthiope & Menalippe ab Hercule: & Hyppolite a Theseo retentae sunt: sed Theseus Hyp-

LIBER PRIMVS

politem matrimonio ascium. Hercules Menalippem sorori reddidit: & arma reginae precio redemptionis accepit. Post Orithyiam Penthesilia regno potita est: cuius Troiano bello clarissimo inter uiros documenta uirtutis accepimus.

De Gothis: quos Alexander & Cæsar esse uitandos iudicarunt. *Cap. XVI*

P Rohdolor pudet terroris humani. Mulieres patria profugæ: Europam atq; Asiam idest plurimas fortissimasq; mundi partes intrauerunt: peruagatae sunt: deleuerunt: & .c. pene annis euertendo urbes plurimas: atq; alias in construendo tenuerunt: nec tamen miseriam hominum pressura temporis deputata est. Modo autem Gethæ illi: qui & nunc Gothi: quos Alexander euitandos Gethæ pronunciauit: Pyrrhus exhorruit: Cæsar etiã declinauit: relictis uacuefactisq; sedibus: ac totis uiribus tuti Romanas ingressi prouincias: simulq; ad terrorem diu ostentati societatem Romani foederis precibus sperant: quam armis uendicare potuissent: exiguae habitationis sedem non ex sua electione: sed ex nostro iudicio rogant: quibus subiecta & parente uniuersa terra: praesumere: quod esset libitum: liberum fuit: semetipsos ad tuitionem Romani regni offerunt: quos solos inuicta regna timuerunt: & tamen caeca gentilitas cum hac Romana uirtute gesta non uideat: fide Romanorum impetrata non credit: nec acquiescit cum intelligat: confiteri beneficio christianae religionis: quae cognatam per omnes populos fidem iungit: eos uiros sine proelio sibi esse subiectos: quorum foeminae maiorem terrarum partem immensis caedibus deleuerunt.

De raptu Helenae: & coniuratione Graecorum. *Cap. XVII*

A T uero ante urbem conditam. ccc. tricesimo & amplius anno raptus Helena Helenae: coniuratio Graecorum: & concursus mille nauium: dehinc de Graeci cenalis obsidio: ac postremo famosum Troiae excidium praedicatur: in quo bello per decem annos cruentissime gesto: quas nationes: quatosq; populos idem turbo inuoluerit: atq; afflixerit: Homerus poeta in primis clarus luculentissimo carmine palam fecit: nec per ordinem nunc retexere nostrum est: quia & operi longum & oibus notum uidetur. Verumtamen qui diuturnitatem illius obsidionis euerfionis atrocitatem: caedem captiuitatemq; didicerunt: uideant: si recte isto: qualiscumq; est: praesentis temporis statu offendunt: quos hostes occulta misericordia dei cum per oes terras instructis copiis persequi possent: pacis gratia praesentis obsidibus per omnia maria sequuntur: & ne forte haec quietis amore facere credant: seipsos ac pericula sua pro Romanorum pace aduersus alias gentes offerunt.

Aeneae in Italiam aduentus. *Cap. XVIII*

P Aucis praeterea annis interuenientibus Aeneae profugi ex Troia ad Aeneas uentus in Italiam quae arma commouerit: qualia per triennium bella excitauerit: quatos populos implicuerit: odio excidioq; afflixerit ludi litterarii disciplina nostrae quoq; memoriae insitum est. Horum praeterea temporum medio interiacent exilia naufragiaq; Graecorum Peloponnesium clades. Codro moriente: fatorum ignari Thraces noua in bella surgentes: & generalis: tunc per totam Asiam Graeciamq; commotio.

De Sardanapallo rege Assyriorum nouissimo. *Cap. XIX*

a Nno ante urbem conditam. lxxiii. nouissimus apud Assyrios regnauit Sardana Sardanapalus: uir muliere corruptior: qui inter scortorum greges foemi palus.

nico habitu purpurā collo tractans a præfecto suo Arbaeto: qui tūc Medis præ
 erat uisus atq; execrationi habitus: mox etiā excitis Medoꝝ populis ad bellum
 præuocatus & uictus ardenti pyræ se iniecit. Exhinc regnū Assyrioꝝ in Medos
 concessit. Deinde multis præliis undiq; scatētibus: quæ per ordinē differere ne/
 quaꝫ aptū uidet per uarios puentus ad Scythas Chaldaeosq; & rursus ad Me/
 dos parili uia rediit. In qua breuitate pensandū est: quæ ruinæ cladesq; gētū su/
 ere: quæ bella fluxerūt: ubi totiens tot & talia regna mutata sunt. Post hæc Me/
 dis Phraortes imperitauit. qui creberrimis Persarū Assyriorūq; bellis uiginti &
 duos regni sui annos cōsumpsit. Post hūc Diocles regnauit: uir armis expertissi/
 mus semperq; bellis imoratus: qui auctum late imperiū moriens Astyagi dedit.
 Astyages uirili ple uacuis Cyrū nepotē apud Persas genitū habuit. Sed Cyrus
 mox ut adoleuit: cōgregata Persarū manu auo certamē indixit. Porro Astyages
 oblitus sceleris sui: quod in Harpalū dudū admiserat: cū filiū eius unicū & par/
 uulū interfecit: epuladūq; patri apposuit: ac ne qd infelicissimæ orbitati foelix
 ignorātia subtraheret: infames epulas ostensis pri cū capite manibꝫ impropauit.
 Huius ergo facti imemor ipsi Harpalo summā belli cōmisit: qui acceptū exer/
 citū statim Cyro per pditionē tradidit: quo cōperto Astyages raptis secū copiis
 in Persas ipse p̄ficiscit: acriusq; certamen instaurat: p̄posito suis metu: si quis de
 prælio cedere moliret ferro exciperet: qua necessitate instanter Medis pugna/
 tibus: pulsa iterq; Persarū acies cū paulatim cederet: matres & uxores eorū obuiā
 occurrūt: orant in præliū reuertant. Cunctantibus sublata ueste obscœna cor/
 poris ostendūt: quærentes: nū in uteros matrū uel uxorū uellent refugere. Quo
 facto erubescens in præliū redeunt: & facta impressione quos fugiebant: fu/
 gere cōpellunt. Ibi tunc Astyages capitur: cui Cyrus nihil aliud q̄ regnū abstu/
 lit: eumq; maxime Hyrcanoꝝ genti præposuit. In Medos uero ipse reuerti no/
 luit. Is finis imperii Medoꝝ fuit: sed ciuitates quæ tributariæ Medoꝝ erant: a
 Cyro defecerant: quæ res Cyro multoꝝ belloꝝ causa & origo extitit.

Quod Phalaris Siculus tyrannidem arripuit. *Cap: XX*
 Phalaris **E**A tempestate Phalaris Siculus Agrigentinos arrepta tyrānide depo/
 pulabatur: qui crudelis mente: cōmentis crudelior: oīa nefariæ in in/
 nocentes agēs inuenit aliquādo quæ iuste puniret iniustus. Nam Perillus quidā
 æris opifex affectans tyrāni amicitia aptū munus crudelitati illius ratus taurū
 æneū fecit: cui fabre ianuā e latere composuit: quæ ad contrudendos damnatos
 receptui foret: ut cū inclusus ibidem subiectis ignibus torreretur sonū uocis ex/
 tortæ capacitas cōcaui æris augetet: pulsūq; ferali competens imagini murmur
 emitteret: nefarioq; spectaculo mugitus pecudis: nō gemitus uideretur. Sed Pha/
 laris factum amplexus factorē execratus: & ultioni materiā præbuit & crudeli/
 tati. Nā ipsum opificē sua inuentione puniuit. Fuerat etiā paulo superiori tem/
 pore apud Latinos rex Romulus: qui per annos .xviii. flagitiis inaprietatibusq;
 crescens ad postremū diuino iudicio flumine interceptus matura supplicia ima/
 tura ætate exoluit. Eligāt nūc: si uidet: Latini & Siculi: utrū in diebus Romuli
 & Phalaris esse maluissent: innocentiū uitas pœnis extorquentiū: an his tēpori/
 bus christianis cū impatores Romani ipsa in primis religione cōpositi post cō/
 minutas reipublicæ bono tyrānides: ne ipsorū quidē iniurias exigunt tyrānoꝝ.

LIBER PRIMVS

De bello Peloponnesium & Atheniensium. *Cap. 22.*

Anno ante urbem conditam. xiii. Peloponnesium Atheniensiumque maxi Atheniē
 mum bellum totis uiribus animisque commissum est. In quo cadibus mu / ses
 tuis ad hoc coacti sunt: ut uelut uicti se ab alterutro subtraherent: belloque disce / Pelopon
 derent. Tunc etiam Amazonum gentis & Cimmericorum in Asiam repentinus incursus: nenses
 plurimam diu lateque uastationem stragemque edidit. Anno uicesimo ante urbem con
 ditam Lacedaemonii contra Mesanios propter spretas uirgines suas in solempni Lacedaē
 Mesaniorum sacrificio per annos. xx. indefesso furore bellantes ruinae suae totas monii
 Graeciae uires implicauerunt: qui cum se magnis execrationibus deuouissent: sacra / Mesanii
 mentisque obstrinxissent domum nisi Mesana expugnata nunquam esse redituros: ac per
 decem annos longa fatigati obsidione: nec tamen aliquem uincendi fructum adepti:
 porro autem & quarelis uxorū super longa uiduitate: & periculo sterilitatis cōtestan
 tium permoti reuocarentur: cōsultatione habita ueriti: ne intercepta spe sobolis
 sibi magis hac perseuerantia: quam Mesaniis perditio nutriretur: selectos in exercitu
 eos: qui post iusiurandum in supplementum militiae uenerant. Spartam remittunt:
 quibus permiscuos omnium foeminarum concubitus: permiscere: infamiam satis nec tamen
 utili licentia. Ipsi autem proposito insistentes expugnant: fraudeque Mesanios ui
 ctos seruitio premunt. At illi cruentam diu dominationem inter ubera & uincula
 perpeffi iugum excutiunt: arma sumunt: bellum instaurant. Lacedaemonii Tyrteum Tyrteus
 poetam Atheniensem ducem proelio legunt: qui tribus conflictibus fusi amissum exer poeta
 citum: uocata in libertatem seruorum manu: suppleuerunt. Sed cum sic quoque desisten
 dum certamine propter metum periculi arbitrarentur. Tyrtei poetae & ducis composito
 carmine: & pro cōcione recitato: rursus accensi mox in certamen ruunt. Tantaque
 uir animorum concursus est: ut raro unquam cruentius proelium exarserit. Ad postremum
 tamen uictoria Lacedaemoniorum fuit. Tertio Mesanii reparauere certamen: nec La
 cedaemoniis mora in auxilium copias multas utrinque duxerunt. Athenienses uero
 Lacedaemonios alibi intentos diuerso aggredi parant: nec Lacedaemonii quere
 re. Nam ipsi in Mesanios occupati Peloponneses miserunt: qui Athenienses bello
 exciperent. Athenienses autem missa in Aegyptum parua classe impares uiribus na
 uali congressu facile uincunt. Dehinc recepta classe aucti etiam militum robore ui
 ctiores in proelium uocant. Lacedaemonii quoque omissis Mesaniis in Athenienses
 arma conuertunt. Diu graues & uariae pugnae & anceps uictoriae status: quare ad
 postremum pendente euentu utrinque discessum est. Sciendum tamen est: ipsam esse
 Spartam: quam Lacedaemoniam ciuitatem dicunt: atque inde Lacedaemonios Spartanos
 dici. Igitur inde reuocati Lacedaemonii ad Mesaniorum bellum: ne medium tempus
 ociosum Atheniensibus relinquerent: cum Tebanis paciscuntur: ut Boetiorum im / Tebani
 perium eis restituerent: quod temporibus belli Persici amiserant si illi Athenien
 sium bella susciperent. Tantis furor Spartanorum erat: ut duobus bellis impliciti
 suscipere tertium non recusarent: dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Athe
 nienses tanta belloque tempestate permoti duos duces deligunt. Periclem spectatae Pericles
 uirtutis uirum & Sophoclem scriptorem tragoediae: qui diuiso exercitu & Spar Sopho
 tanorum fines populati sunt: & multas Asiae ciuitates Atheniensium imperio adie / cles.
 cerunt. Hinc porro per annos. l. incerta semper uictoria terra marique pugnatum est:
 donec Spartani & opibus imminutis: & fide perfligata sociis quoque probro fuere.

Sed hæc per tot ætatum uolumina incubuisse Græciæ paruipeditur. Nunc aut̃
 interpellari interdum uoluptates & impediri parumper libidines non sustinetur:
 q̃q̃ inter illius temporis homines atq; istius hoc interest: q̃ illi æquo animo hæc
 intolleranda tollerabant: quia in his nati uel enutriti erant: & meliora nō noue-
 rant. Isti aut̃ perpetuo in uita sua tranquillitatem & deliciaꝝ sereno assuefacti:
 ad omne uel modicū obductæ sollicitudinis nubilum commouentur. Atq; uti-
 nam ipsum depulsoꝝ huius uel modicæ inquietudinis precarentur: cuius mu-
 nere hanc ignoratam aliis temporibus iugitatem pacis habuerunt. Et quoniam
 spopondisse me memini: cum ueluti articulis quibusdam dicendi ordinem defi-
 nirem: dicturum me esse ab orbe condito usq; ad urbem conditam: huic uolu-
 mini: quod ab orbe condito explicuimus: finis hic sit ut ab urbe condita sequēs
 libellus incipiat: qui cōtextiora illorum temporum mala exercitioribus quip-
 pe ad nequitiam atq; eruditioribus hominibus continebit.

Pauli Orosii historiarum Secundi Libri initium.

NEMINEM iam esse hominum arbitror: quem latere possit:
 q̃ hominem in hoc mundo deus fecerit. Vnde etiā peccante
 homine mūdus arguitur: ac propter nostrā intemperantiam
 comprimendam terra hæc: in qua uiuimus: defectu cæteroz̃
 animaliũ & sterilitate suoz̃ fructuū castigatur. Itaq; si crea-
 tura dei merito: & dispensatio dei sumus: quis magis diligit
 eā: q̃ ille qui fecit? Quis autē ordinatius regit: q̃ is: qui & fecit & diligit? Quis
 uero sapientius & fortius ordinare & regere facta potest: q̃ qui & facienda pui-
 dit: & prouisa perfecit? Quapropter omnē potestātē a deo esse: omnēq; ordina-
 tionem & qui nō legunt sentiunt: & qui legunt cognoscunt. Quod si potestates
 a deo sunt: quāto magis regna: a quibus reliquæ potestates p̃grediuntur? Si autē
 regna diuersa: quāto æquius regnū aliquod maximū cui reliquoz̃ regnoz̃ po-
 testas uniuersa subiicitur? Quale a principio Babylonicum: & deinde Mace-
 donicum fuit. Post etiam Africā: atq; in fine Romanū: quod usq; ad nunc
 manet: eademq; ineffabili ordinatione per quattuor mundi cardines. iiii. regnoz̃
 principatus fuere distinctis gradibus eminentes: ut Babylonicum regnum ab
 oriente: a meridie Carthaginense: a septētrione Macedonicū: ab occidēte Roma-
 num: quoz̃ inter primū & nouissimū: idest inter Babylonicum & Romanum:
 quasi inter patrē senem ac filium paruum Africā & Macedonicum bre-
 uia & media: quasi tutor curatorq; uenerunt: potestate temporis non iure hare-
 ditatis admissa: Quod utrum ita sit: apertissime expedire curabo.

De Nino rege Assyriorum occiso. *Cap: 1*

Ninus Ex primus apud Assyrios: qui eminere cæteris potuit: Ninus fuit.
Semira- Occiso Nino Semiramis uxor eius totius Asiæ regina Babyloniā
mis urbem instaurauit: caputq; regni Assyrii: ut esset: instituit. Regnum
Babylōia Assyrioz̃ diu inconcussa potentia stetit: sed cum Arbactus: quem alii Arbacem
Arbaces uocāt: præfectus Medoz̃: idemq; natione Medus Sardanapalum regem suum
 apud Babyloniā interfecisset: regni nomen & summam ad Medos transtulit.

LIBER SECVNDVS

Ita Nini & Babylonis regnum eo anno in Medos deriuatū est: quo anno apud Latinos Procas Amulii & Numitoris pater: auus autē Rheæ Siluiæ: quæ mater Romuli fuit: regnare cœpit. Ut autem omnia hæc ineffabilibus mysteriis & profundissimis dei iudiciis disposita: nō aut humanis uiribus aut incertis casibus accidisse perdoceam: omnes historiæ antiquæ a Nino incipiūt: omnes historiæ Romanæ a Proca exoriuntur. Deinde a primo anno imperii Nini usq; quo Babylon a Semiramide instaurari cœpta est: interueniunt anni. lxxiii. Et a primo anno Procæ cum regnare cœpit usq; ad cōditionem urbis factam a Romulo: intersunt anni æque. lxxiii. Ita regnante Proca futuræ Romæ sementis iacta est: & si nondum germē apparet. Eodem anno ipsius Procæ regni Babylonis regnum defecit: & si adhuc Babylon ipsa consistit. Discedente autem Arbactō in Medos partem regni penes se retinere Chaldæi: qui Babyloniam sibi aduersum Medos uendicauerūt. Ita Babylonix potestas apud Medos: proprietas apud Chaldæos fuit. Chaldæi autem propter antiquam regix urbis dignitatem non illam suam sed se illius uocari maluerunt. Vnde factum est: ut Nabuchodonosor cæteri q; post eum usq; ad Cyrum reges quāuis Chaldæorum uiribus potentes: & Babylonix nomine clari legantur: in numero tamen & ordine regum non habeantur illustrium.

Quando Babylon illa cecidit: & Roma surrexit. *Cap: II*
Babylon itaq; eo anno sub Arbactō præfecto dehonora-
 ta est: quo Roma sub Proca rege ut proprie dixerim seminata est. Babylon nouissime eo tempore a Cyro rege subuersa: quo primum Roma a Tarquiniorum regum dominatione liberata est. Siquidem sub una eademq; cōuenientia temporum illa cecidit: ista surrexit. Illa tunc primum alienigenarum perpeffa dominatum: hæc tunc primum etiā suorum aspernata fastidium. Illa tunc quasi moriens dimisit hæreditatem. Hæc uero pubescēs tunc se agnouit hæredem. Tunc orientis occidit imperium: & ortum est occidentis. Et ne diutius uerbis morer: cōmitto me dentibus insanientium: sed ueritatis præsidio liberādum. Regnauit Ninus annis. lxxiii. Medio imperii sui tempore Babyloniam caput regni cōdidit.

De Babylone & Roma. *Cap: III*
Tem Babylon post annos. M. c. lxxiii. q̄ cōdita erat a Medis & Arbactō rege eorum: præfecto autē suo spoliata opibus & regno: atq; ipso rege priuata est. Ipsa tamen post aliquādiu mansit incolumis. Similiter & Roma post annos totidem: hoc est. M. c. lxxiii. a Gothis & ab Alarico rege eorū: comite autē suo irrupta: & opibus spoliata: nō regno: manet adhuc: & regnat incolumis: quous intantū arcanis statutis in utrāq; urbē cōuenientix totius ordo seruatus sit: ut & ibi præfectus eius Artabus regnū inuaserit: & hic huius præfectus Attalus regnare tentauerit: tã& si apud hæc solā merito christiani impatoris Honorii attentatio prophana uacuata sit. Itaq; hæc ob hoc præcipue cōmemoranda credidi: ut tanto arcano ineffabilium iudiciorū dei ex parte patefacto intelligant hi: qui insipienter utiq; de temporibus christianis murmurant: unum deum disposuisse tempora: & in principio Babylonis & in fine Romanis. Illius clæmentix esse: quod uiuimus. Quod autem misere uiuimus intemperantiæ nostræ. Ecce similis Babylonix ortus: & Romæ similis potentia: similis magni-

*Sarmis
 dico*

Continu

audō: similia tempora: similia bona: similia mala: tametsi non similis exitus simili-
 sue defectus. Illa enim regnū amisit: hæc retinet. Illa interfectione regis orbata
 hæc incolumi imperatore secunda est. Et hoc quare? quoniā ibi in rege libidinū
 punita turpitudine: hic christianæ religionis continentissima æquitas in rege ser-
 uata est. Ibi absq; religionis reuerentia auaritate uoluptatis licentia furoris im-
 pleuit: hic & christiani fuerunt: qui parcerent: & propter quorum memoriam:
 & in quorū memoria parceretur. Quapropter desinant religionē lacerare: & la-
 cessere patientiā dei propter quā habent quod habent: & utinā hoc quoq; impu-
 nitum habeant: si aliquando desistant. Recolant sane mecum maiorū suorū tem-
 pora bellis inquietissima: sceleribus execrabilia: dissensionibus fœda: miseris
 continuatissima: quæ & merito possunt horrere: qui affuere: & necessario debēt
 rogare: ne sint: eum sane rogare solum deum: qui & tunc occulta iusticia permi-
 sit ut fierent: & nunc aperta misericordia præstat: ut non sint: quæ modo a me
 plenius ab ipso urbis exordio peruolutis per ordinem historicis proferentur.

Urbs Roma in Italia condita. *Cap: IIII*

Roma **cōdita** **Romul9** **Titus ta** **tius.** **Tull9 ho** **stilius.** **Tergemi** **ni.** **Metius** **suffetius** **Ancus** **martius** **Tarqni9** **Priscus.** **Tarqni9** **superbus**

Græciæ ciuitatem agone & ludis exercere solet: urbs Roma in Italia a Remo
 & Romulo geminis auctoribus condita est: cuius regnum continuo Romulus
 parricidio imbuuit pariq; successu crudelitatis sine more raptas sabinas impro-
 bis nuptiis confederatas maritorū & parentum cruore dotauit. Itaq; Romulus
 interfecto primū auo Numitore: dehinc Remo fratre arripuit imperiū urbēq;
 constituit Regnū aui: muros fratris: templū soceri sanguine dedicauit: scelera-
 torum manū promiscua impunitate collegit. Primus illi campus ad bellum for-
 urbis fuit: mixta simul externa ciuiliaq; bella nunq; defutura significans. Sabinorū:
 quos fœdere ludisq; pellexerat: fœminas tam inhoneste præsumpsit: q̄ ne-
 farie defendit. Ducē eorū Titum Tatium senem honestis pietatis causis insisten-
 tem: diu armis propulsatū mox ut in societatem regni assumpsit: occidit. Cum
 Veientibus prælium adhuc paruo nomine magnis uiribus agitatum est. Cēni-
 nensium captum ac dirutum oppidum: assumptis semel armis nunq; quies fuit:
 quippe quibus egestas turpis atq; obscena fames domi timeretur si unquā paci
 acquieuisent. Iam hinc incessabilia certamina: & iuxta quantitatem uiriū sem-
 per grauia q̄ breuissime strinxero: Tullum Hostilium militaris rei institutorem
 fiducia bene exercitatae iuuentutis Albanis intulisse bellum: & diu altrinsecus
 spe incerta certaq; clade tandem pessimos exitus & dubios euentus compedio-
 ni. sa tergemini conuersione fuisse. Rursus pace dirupta Metium Suffetium
 Fidennate bello meditata etiā prodicione suspensum: curribus in diuersa raptā-
 tibis duplicis animi noxā poena diuisi corporis expēdisse. Latinos Anco Mar-
 tio duce sæpe congressos: aliquando superatos. Tarquinium Priscum omnes fir-
 nitimos & potentes tunc. xii. Tusciae populos innumeris concidisse conflicti-
 bus. Veientes Seruo Tullio insistente uictos fuisse nec domitos: Tarquiniū sup-
 bi regnū occiso socero scelere assumptū: habita in ciues crudelitate detentū fla-
 gitio adulteratæ Lucretiæ amissum: & intus domestica uicia uirtutesq; forinse-
 cus emicantes. i. oppida ualida in Latio per eū capta Ardeā Oricolū Sinuessam

LIBER SECVNDVS

Pometiamq; & quicquid in Gabios: uel fraude propria: uel pœna filii: uel Romanis uiribus perpetravit. Sed Romani quãta mala per. cc. xl. & .iiii. annos cõtinua illa regum dominatione pertulerint: nō solum unius regis expulsio: uerū etiam abiuratio regii nominis & potestatis ostendit. Nam si unius tantū superbia fuisset in culpa: ipsum solum oportuisset expelli: seruata regia dignitate. Melioribus igitur regibus urbe propulsis Romani consulendū sibi: q̄ cuiq; suæ libertati dominandū rati: consules creauerunt quibus ueluti adulta reipublicæ crescentis ætas robustioribus ausis exercebatur.

Cap: V

Nno post urbem cõditã. cc. xliiii. Brutus primus apud Romanos cõ **Brutus**
 a sul primū conditorē regemq; Romæ nō solum exæquare parricidio: sed & uincere studuit. Quippe duos filios adolescentes totidēq; uxoris suæ fratres Vitellios iuuenes reuocandorū in urbe regum placitos infimulatos in concionē protraxit: uirgis cecidit: securiq; percussit. Ipse deinde Veientū Tarquiniensiuq; bello cum Arunte superbi filio congresso sibi cõmortuoq; procubuit. Porfenna Rex Hetruscoꝝ grauissimus regii nominis suffragator Tar **Porfenna**
 quiniensium manū ingerens: tribus cõtinuis annis: trepidam urbem terruit: cõclusit: obsedit: & nisi hostem uel Mutius constanti urendæ manus patientia: uel uirgo Chlœlia admirabili transmeati fluminis audacia: permouisset: profecto Romani compulsi fuissent ppeti aut captiuitatem hoste insistente superati: aut seruitutem recepto rege subiecti. Post hæc Scabini corrasis undiq; copiis magno apparatu belli Romani cõtendunt: quo metu cõsternati Romani dictatorem creant: cuius auctoritas & potentia consulem præiret: quæ res in illo tunc bello plurimū emolumēti tulit. Sequitur discessio plæbis a patribus cū Marco **Dictator**
 Valeriano dictatore delectum multū agente: uariis populis stimulatus iniuriis sacrum montē insedit armatus: qua pernicie quid atrocius: cū corpus a capite defectum perditionē eius: per quod spirabat: meditaretur actumq; de Romano nomine intestina pnicie foret: nisi maturata reconciliatio subrepsisset prius: q̄ se discessio ipsa cognosceret: urget. n. se atq; imminet sibi extra illas apertas bellorum clades successu misero clandestina pnicies. Quippe Tito Gessonio & Pu **Consules**
 blio Numitio cõsulibus duo uel maxima omniū malorū abominamenta fames & pestilentia fessam urbem corripuere. Cessatū est paulisper a præliis cessatum tamen a mortibus nō est. Veientes & Hetrusci graues hostes adiunctis sibi finitimorū copiis in bella surgentes obuiss Marco Fabio & Gneo Manlio consulibus excipiuntur: ubi post sacramentū iurationis: quo se Romani deuouerant: non nisi post uictoriam ad castra redituros: adeo atrox certamen fuit: ut uictis uictoribus quæ par forma esset: & amisso plurimo exercitu: occisisq; in pugna Manlio consule & Fabio cõsulari Marcus Fabius consul oblatum sibi a senatu triumphum suscipere recusaret: quia tantis reipublicæ detrimentis luctus potius debebatur. Gloriosissima illa numero & uiribus Fabioꝝ familia Veientinum sortita certamen q̄tã reipublicæ orbitatem occasu suo intulerit: infamibus usq; nūc uocabulis testes sunt fluuius qui pdidit & porta quæ emisit. Nam cū sex & .ccc. Fabii uere clarissima Romani status lumina speciale sibi aduersum **Fabii**
 Veientes decerni bellū expetiuisent: spē temere sumptæ expeditiōis primis successibus firmauerūt. Dehinc inducti insidias circūuentiq; ab hostibus oēs ibidē

trucidati sunt: uno tñ ad enunciandã cladẽ reseruato: ut miserius audiret patria
p̄ditos: q̄ p̄didisset. Ad hæc nõ Romæ tñ talia gerebant: sed quæq; puincia suis
ignibus æstuabat: & quod poeta præcipuus in ùna urbe descripsit: ego de toto
orbe descripsim. Crudelis ubiq; luctus: ubiq; pauor: & plurima mortis imago.

De Regno Persarum & Cyro Rege. *Cap: VI*

Cyrus i Gitur eodẽ tpe Cyrus Rex Persarum: quẽ sup̄ius explicãdã historiã cã
cõmemorauerã: qui tunc Asiã: Scythiã: totũq; orientẽ armis puaga-
batur: cũ Tarquinius sup̄bus urbẽ: uel rex: uel hostis aut seruitio premebat: aut
bello: Cyrus: ut dixi: cunctis: aduersum quos ierat: p̄domitis: Assyrios & Baby-
Ganges loniã petit gentẽ: urbẽq; tũc cunctis opulentiorẽ: sed impetũ eius Ganges flu-
uius secundã post Euphratẽ magnitudinis itercepit. Nã cũ unũ regioꝝ equoꝝ
candore formaq; præcipuũ cum equite trãsmẽadi fiducia psuasit: qua p̄ rapacẽ
aluẽcum offensi uada uorticis attollebant abreptũ præcipitatũq; miserisset: Rex
iratus ulcisci in annẽ statuit: cõtestans eũ qui tã præclarẽ equũ equitẽq; uoras-
set: sceminis uix genua tãgentibus a se p̄m̄cabilẽ relinquendũ. Nec in pagendo
segnior totis copiis p̄pete anno Gangẽ fluuium p̄ magnas concisum deductũq;
fossas in. cccc. & .lx. alueos cõminuit. Eo ope p̄doctis fossoribus etiã Euphratẽ
Babylõia longe ualidissimũ & mediã Babyloniã interfluentẽ deriuauit: ac sic meabilibus
uadis siccũ: etiã patẽtib; aluei partibus iter fecit: cõcepitq; urbẽ: quã uel opere
humano extrui potuisse: uel humana uirtute: destrui posse: utrũq; pene incredi-
bile apud mortales erat. Nãq; Babyloniã a Nembroth gygãte fundatã: a Nino
uel Semiramide reparatã multi p̄didere. Hæc campi planicie undiq; cõspicua:
natura loci lætissima castroꝝ facie mœnibus paribus: per quadrũ disposita: mu-
roꝝ eius uix credibili relatu firmitas & magnitudo. i. latitudo cubitoꝝ. l. altitu-
do quater tãta. Cæterũ ambitus eius. cccc. lxxx. stadiis circũueniẽt. Murus cocti-
li latere atq; iterfuso bitumine cõpactus fossa extrinsecus late patẽs uice amnis
circũfluit. A fronte muroꝝ. c. portæ aræ. Ipsa aut latitudo in cõsumatione pin-
narum utroq; latere habitaculis defensorũ æque dispositis media intercapedine
actas quadrigas capit: domus intrinsecus quater geminæ habitationes minaci-
p̄ceritate mirabiles. Et tñ magna illa Babylon prima post reparationẽ humani
generis cõdita: nũc pene etiã minima mora uicta: capta: ac subuersa est. Ibi tũc
Cræsus Cræsus Rex Lydoꝝ famosus opibus: cũ ad auxiliandũ Babyloniis uenisset: ui-
ctus sollicitusq; in regnũ refugit. Cyrus aut posteaq; Babyloniã ut hostis inua-
sit: ut uictor euertit: ut Rex disposuit: bellum transtulit in Lydiã: ubi cõterritũ
sup̄iore iã prælio exercitũ nullo negotio sup̄pauit. Ipsum etiã Cræsum cõcepit: ca-
ptũq; uita & p̄rimonio donauit. Exaggerare hoc loco mutabiliũ reꝝ instabiles
status nõ opus est: q̄cqd enim est ope & manu factum labi & cõsumi uetustate
Babylon capta cõfirmat: cuius ut primũ imperiũ ac potẽtissimũ extitit: ita pri-
mũ cessit: & ueluti quodã iure succedẽtis ætatis debita posteris traderet hære-
ditas: ipsis quoq; eandẽ tradendi formulã seruaturis: ita ad p̄xima aduentantis
Cyri tentamenta succubuit magna Babylon: & ingēs Lydia: amplissima oriẽtis
cũ capite suo brachia: unius prælii expeditione ceciderũt: & n̄ri in circumspecta
anxietate causant: si potẽtissimæ illæ quondã Romanæ rei publicæ moles nũc
magis imbecillitate p̄pria senectutis: q̄ alienis cõcussa uiribus contremiscunt.

LIBER SECVNDVS

Cyrus Scythis bellum intulit: & a Tomyri regina quæ tunc eis præerat: uictus & occisus est. *Cap: VII*

Gitur Cyrus proximi temporis successu Scythis bellum intulit: quæ Tomyris Tomyris regina: quæ tunc genti præerat cum prohibere transitum araxis fluminis posset: transire permisit: primū propter fiduciam sui: dehinc propter opportunitatē ex obiectu fluminis hostis inclusi. Cyrus itaq; Scythiam ingressus procul a transmissio flumine castra metatus: insuper astu eadem instructa uino epulisq; deseruit: quasi territus refugisset. Hoc cōperto regina tertiam partem copiarū & filium adolescentulum ad persequendum Cyrum mittit. Barbari ueluti ad epulas inuitati primum ebrietate uincuntur: mox reuertente Cyro uniuersi cū adolescente obrūcantur. Tomyris exercitu ac filio amisso uel matris: uel reginæ dolorem sanguine hostiū diluere promptius: q̄ suis lachrymis parat. Simulat diffidentia desperatione cladis illatæ: paulatimq; cedendo supbū hostem in insidias uocat. Ibi quippe cōpositis inter montes insidiis. cc. M. Persarum cum ipso rege deleuit: adiecta super omnia illius rei admiratione: q; nec nunciis quidē tantæ cladis supfuit. Regina caput Cyri amputari: atq; in utrem Cyri humano sanguine opletum coniici iubet: non muliebriter increpitans: satia te mors sanguine: quem sitisti: cuius per annos triginta insatiabilis perseuerasti.

Darius post aliquantum temporis: occiso Cyro rege regnum suscepit. *Cap: VIII*
 Nno ab urbe cōdita. cc. xl. quinto Darius. Cyro apud Scythas interfecto: post aliquātulum interuallū sorte regnū adeptus est. Regnauit enim medius eorū Cambises Cyri filius: qui deuicta Aegypto cunctā **Cambises** Aegypti religionem abominatus carimonias & templa eius deposuit. Post hūc **Magi** etiam Magi duo sub nomine quæ occiderāt: regis regno obrepere ausi: qui qui duo dem mox deprehēsi & oppressi sunt. Darius itaq; unus ex his qui **Darius** Magorū audaciam ferro coercuerant: cōsensu omniū rex creatus est: qui postq̄ Assyrios ac Babyloniam Persarū regno deficiente bello recuperauit: Attyro rege Scytharū hac uel maxime causa bellum intulit: q; filiæ eius petitas sibi nuptias non obtinisset. Magna scilicet necessitas pro unius libidine hominis. dvii. M. uirorum periculo mortis exponi incredibili quippe apparatu cum. dvii. M. armatorum Scythiam ingressus: non facientibus hostibus iustæ pugnæ potestatem: insuper repentinis incurribus extrema copiarū dilacerantibus: metuens ne sibi reditus interrupto ponte Istri fluminis negaretur: amissis. lxxx. M. bellatorū trepidus refugit: quæ hunc amissorū numerum inter damna non duxerit: & quem habendum uix quisq; ambire ausus esset: perditum ille non sensit. Inde Asiam Macedoniāq; aggressus perdomuit: Ionas quoq; nauali cōgressione superauit. Deinde in Athenienses: q; Ionas aduersum se auxilio iuuissent: impetum fecit: atq; arma direxit. Porro Athenienses ubi aduentare Dariam compererunt: quæ auxilium a Lacedæmoniis poposcissent: tamen cum detineri Persas quatriduanæ religionis ocio compertū haberēt: spem occasione sumentes instructis tantū. x. M. armatorum ciuium: & Plataensibus auxiliaribus. M. aduersum. dc. millia hostiū campis Marathoniis proruperunt. Melciades ei tunc bello præfuit: qui celeritate magis q̄ uirtute fretus alacri satis expeditione prius hosti cominus inhæsit: des q̄ posset expedito sagittarum iactu propulsari. Tanta in eo bello diuersitas cer

tandi fuit: ut ex alia parte uiri ad occidendū parati: ex alia pecūdes ad moriē-
 dum præparatæ putarentur. cc. M. Persarum apud campos Marathonios ea
 tempestate ceciderūt. Sensit Darius hoc damnum. Nam uictus fugatusq; arre-
 ptis nauibus refugit in Persas. Cum autem instauraret bellum: & ulcisci in ui-
 ctōres moliretur: in ipso apparatu cōcidit: Olympiade septuagesimaquarta: hoc
 est post urbem cōditam anno. cc. lxx. quinto: quo tempore Romæ Popilia uir-
 go ob crimen stupri uiua defossa est. Xerxes Dario patri in regno succedens
 bellum aduersus Græciam a patre susceptum: per quinquenniū instruxit: quod
 Demaratus Lacedæmonius: qui tunc forte apud Xerxem exulabat: per tabellas
 primum scriptas: deinde cæratas suis prodidit.

Darii
 mors
 Xerxes
 Demara-
 tus

Xerxes Dario successit. *Cap: 12*

i Gitur Xerxes. dcc. M. armatorū de regno. & .ccc. M. de auxiliis: ro-
 stratas etiam naues. M. cc. onerarias autem tria. M. numero habuisse
 narratur: ut merito inopinato exercitui immensæq; classi uix ad potū flumina:
 uix ad ingressum terras: uix maria ad cursum suffecisse memoratum sit. Huic
 tam incredibili temporibus nostris agmini: cuius numerum nunc difficilius est
 astrui: q̄ tunc fuit uinci. Leonides Rex Spartanorum cum. iiii. M. hominum in
 angustiis Thermopylarum obstitit. Xerxes autē contemptu paucitatis obiectæ
 iniri pugnam: conseri manū imperat. Porro illi: quorum cognati & commani-
 pulares in campis Marathoniiis occubuerant & certaminis simul & cladis exti-
 tere principium. Deinde succedēs sibi turba maior ac segnior: cum iam neq; ad
 procurrendum libera: neq; ad pugnandum expedita: neq; ad fugiendū prompta
 solis mortibus subiaceret: triduo cōtinuo non duorum pugna: sed cades unius
 populi fuit. Quarto autē die cum uideret Leonides undiq; hostem circumfundi:
 hortatur auxiliares socios: ut subtrahētes se pugnae in cacumen montis euadāt:
 ac se ad meliora tempora reseruent. Sibi uero cum Spartanis suis aliam sortem
 esse subeūdam: plus se patriæ debere q̄ uitæ. Dimissis sociis Spartanos admo-
 net de gloria plurimum: de uita nihil sperandum: neq; expectandum uel hostem
 uel diem: sed occasione noctis prorumpenda castra commiscenda arma: contur-
 banda agmina esse. Nusquam uictores honestius: q̄ in castris hostium esse peri-
 tuos. Persuasi igitur mori: male in ultionem futuræ mortis armantur: tanq̄ ipsi
 interitum suum & exigent & uindicarent. Mirum dictu sexcenti uiri castra
 .dc. M. irrumpūt: tumultus castris totis oritur. Persæ quoq; ipsi Spartanos ad-
 iuuant mutuis cædibus suis. Spartani quærentes regē: nec inuenientes cædunt
 sternuntq; omnia castra: peruagantur uniuersa: & inter densas strues corporum
 raros homines uix sequūtur. Victores sine dubio nō essent: nisi mori elegerent.
 Prælium a principio noctis in maiorē partem diei tractum: ad postremum uin-
 cendo fatigati: ubi quisq; eorum deficiētibus membris uisus est sibi mortis suæ
 ultione satiatus: ibi inter impedimenta cadauerum campumq; Crassum & semi-
 gelatum sanguine palpitando lapsus & mortuus est. Xerxes bis uictus in terra
 nauiale prælium parat. Sed Themistocles dux Atheniensium cum intellexisset
 Ionas: quibus dum auxilium superiori bello præbet: in se Persarū impetum uer-
 terat: in auxilium Xerxis instructam classē deducere: sollicitare eos parti suæ
 hostiq; subtrahere statuit. Et quia colloquendi facultas negabatur: locis ad quæ

Leoni-
 des

Persarū
 strages

Themis-
 tocles

LIBER SECVNDVS

Iones accessuri nauibus uidebatur: proponi symbola: saxisque affigi iubet. Socios quondam & participes periculorum: nunc autem iniuste agentes apta increpatione corripiens: atque ad antiquorum iura foederum religiosa adhortatione persuadens: praecipueque admonens: uti commisso proelio caedentium uice inhibeant remos: seseque bello auferant. Igitur Rex partem nauium sibi detinens spectator pugnae in littore manet. Contra autem Artemidora regina Halicarnasi: quae in auxilium Xerxi uenerat: inter duces primos acerrime bello immiscetur: ita: ut uersa uice in uiro foeminea cautela: in foemina uirilis audacia spectaretur. Cum Naualis autem anceps pugna esset: Iones iuxta praecipuum Themistoclis paulatim se certaminum subtrahere ceperunt: quorum defectio Persas iam fugam circumspectantes aperte fugere persuasit: in qua trepidatione multae naues captae mersaeque sunt. Plures tamen saeuitiam regis: uelut immanitatem hostis timentes domum dilabuntur. Anxium tot malis regem Mardonius aggreditur suadens regem in regnum redire oportere prius quam aduersa fama nouas res domi moliretur. Se autem si residuae sibi copiae traderentur & ultionem ab hoste exacturum & ignominiam domesticam propulsaturum: aut si aduersa belli perseuerassent cessurum se quidem hosti: sed tamen sine regis infamia. Probato consilio exercitus Mardonius traditur. Rex Abydum ubi pontem ueluti uictor maris conseruerat cum paucis proficiscitur. Sed cum pontem hybernis tempestatibus dissolutum offendisset: piscatoria scapha trepidus transiit. Erat sane quod spectare humanum genus & dolere debuerat: mutationes rerum hac uel maxime uarietate permetiens: exiguam contentum latere nauigio: sub quo ipsum pelagus ante latuisset: & iugum captiuitatis suae uinctum ponte portasset: uilissimo unius seruuli egere ministerio: cuius potentiae dum montes exciduntur: ualles replentur: amnes exhauriuntur: ipsa etiam rerum natura cessisset: pedestres quoque copiae: quae ducibus: commissae fuerant: labore: fame: ac metu tabuerunt: & crudescente morbo: tanta pestis tantaque foeditas morientium exorta est: ut uiae cadaueribus replerentur: dirae etiam alites: improbae bestiae: escaerum illecebris sollicitatae moribundum sequerentur exercitum. At uero Mardonius cui reliqua belli Xerxes commiserat: afflatus primum successu breui: mox in extrema deiectus est. Olynthum siquidem Graeciae oppidum expugnauit. Athenienses uaria sollicitatione adducere in spem pacis aggressus est: ubi inexpugnabilem eorum libertatem uidet: incensa urbis parte in omnem Boetiam belli apparatus deducit. Illic quoque eum. c. M. Graecorum insecuta sunt: & commisso sine mora proelio Mardonium deletis copiis ipsius uelut e naufragio nudum cum paucis fugere compulerunt: castra regis opibus referta ceperunt non paruo quidem antiquae industriae damno. Nam post istius praedae diuisionem aurum Persicum prima uirtutis Graeciae corruptio fuit. Vrget igitur inceptus miseros extrema perditio. Nam forte eodem die quo in Boetiam Mardonii copiae deletae sunt: pars Persici exercitus in Asia sub mœnibus Mychales nauali proelio dimicabat. Ibi nouus repente rumor utriusque classis & populi impleuit aures Mardonii extinctas copias: Graecos extitisse uictores. Mira diuini iudicii ordinatio. In Boetia oriente sole bellum fuisse commissum. In Asia meridianis horis sub eadem die: tantis spatiis maris terraeque interiacentibus: nunciatum: cui rumori uel maxime astipulatum est: quod Persas

audita clade sociorum primum dolore dehinc desperatione correptos: nec bello expeditos: nec fugæ habiles reddidit. Atq; ita consternatos profligatosq; cōstantior factus hostis successu felicitatis inuasit.

Xerxes Rex a suis occisus est. *Cap: x*

Xerxis
mors

x Erxes bello in Græcia infelicitè gesto: cōtemptibilis suis factus per artabanum præfectum suum in regia circūuentus occiditur. O tempora desiderio & recordatione dignissima. O dies illos inoffensæ: serenitatis: qui nobis ueluti e tenebris respiciendi proponuntur: quibus breuissimo interuallo de uisceribus unius regni decies nouies centena milia uirorū: tribus proximis regionibus: tria bella rapuerunt: ut taceam de infelicitissima tunc Græcia quæ totum hunc: de quo nunc hebescimus: numerum moriendo superauit. Leonides ille clarissimus dux Lacedæmoniorum in bello isto aduersus Xerxem: quod supremū ipsi atq; hostibus fuit: cum sexcentis famosissima illa incitamenta dixisset: prandete: tãq; apud inferos cœnaturi: auxiliariis tamē: quos excedere bello iubebat misericorditer suasilit: ut se ad meliora tēpora reseruarent. Ecce cū ille promiserit futura meliora: isti q; asserant meliora præterita: quid aliud colligi datur: utroq; in suis detestante præsentia: nisi aut semp bona esse: sed ingrata: aut nūq; oīno futura meliora? At Romæ: ut ad id tēpus redeā: unde digressus sum: neq; .n. interuallo miseriarū ad alios transire cōpellor: sed sicut se quondā efferuescentia mala ubiq; ipsis actibus colligarūt: ita etiam permilla referūtur: nobis quippe cōferre inter se tēpora urbis: nō cuiusq; partis eius laboribus insultare propositum est.

Quod grauis pestilentia Romā inuasit. *Cap: xi*

Pestilen-
tia

r Omæ ergo post urbem cōditā anno .cc. sexagesimo suspenso ad modicum bello grauis pestilentia: quæ semper ibi raras inducias aut fatalitas interceptit: aut ut fierent coegit: per uniuersam ciuitatem uiolenter incanduit: ut merito præcedente prodigio cœlum ardere uisum sit quando caput gentium tãto morborum igne flagrauit. Nam eo anno Ebutium & Seruilium ambos consules pestilentia consumpsit: militares copias plurima ex parte confecit: multos nobis præcipueq; plæbem fœda tabe delcuit: quāuis iam superiori etiā quarto anno oborta lues eundem populum depopulata sit.

Post pestilentiam multa & grauia bella sustinuerunt Romani. *Cap: xii*

Bella

p Roximo dehinc anno ciues exules seruiq; fugitiui duce Herdonio uiro Sabino inuasert: incenderuntq; capitolium: ubi fortissime quidē Valerio cōsule & imperatore obstitere iuniores: sed adeo atrox & graue discrimen prælii fuit: ut ipse quoq; consul Valerius ibi fuerit occisus: & indignam de seruis uictoriam insuper etiam sua morte fœdauerit. Sequitur annus in quo coniuncto exercitu consul obsessus est. Nam Minutium consulem congressum prælio equi Volsciq; superarūt: & fugientem in algidum fame: ferroq; cinxerūt: actumq; infelicitè foret ni Quintius Cincinnatus: præcipuus ille dictator artā obsidionē oppresso hoste soluisset: qui repertus ruri ab aratro accersitus ad imperii fasces sumpto honore: instructoq; exercitu: mox uictor effectus iugum bouum equis imposuit: uictoriāq; quasi stiuam tenens subiugatos hostes præ se egit primus. Anno qui ab urbe cōdita proximus trecentesimo fuit: dum legati ad Athenienses propter Solonis leges deferendas missi expectantur: arma

Solonis
leges

LIBER SECVNDVS

Romana fames pestilentiaq; cōpescuit. Ipso aut̄ trecētesimo anno hoc est Olym-
 piade nonagesima quinta potestas cōsulum decē uiris tradita cōstituendaz legū
 atticaz gratia magnā reipublicæ p̄niciē inuexit. Nā primus ex decē uiris: cedē-
 tibus ceteris solus Appius Claudius sibi cōtinuauit imperiū: statimq; alioz cō-
 iuratio subsecuta est: ut more cōtēpto: quo insigne imp̄ii penes unū: potestas aut̄
 cōis erat: oēs oīa p̄priis libidinibus agitabāt. Itaq; inter cætera: quæ insolentissi-
 me cuncti p̄sumebāt: repēte singuli cū duodenis fascibus cæterisq; imp̄ii insi-
 gnibus p̄cesserūt: de nouo improbæ ordinatiōis incepto ablegata religiōe cōsu-
 lum emicuit agmen tyrānoz duabus tabulis legū ad decē priores additis: augē-
 tesq; insolētissimo fastu plurima: die quo deponere magistratū mos erat: cū iisdē
 insignibus p̄cesserūt. Maxima Appii Claudii libido auxit inuidiā: qui ut uirgi-
 niæ uirgini stuprū inferret: prius seruitutis cām intulit. Quamobrē adactus uir
 ginius pater dolore libertatis & pudore dedecoris p̄tractam ad seruitutē filiā in
 cōspectu populi pius parricida p̄strauit: qua populus necessitate atrocitatis per-
 motus: & piculo libertatis admonitus montē auentinū occupauit armatus. Nec
 tueri armis libertatē destitit: nisi postq̄ se cōiuratorz cōspiratio: ipsis quoq; hono-
 ribus abdicauit. Tertia & quinta post centesimā olympiadē p̄ totū fere annū tā
 crebri tāq; etiā graues in Italia terræmotus fuerūt: ut de innumeris quassationibz
 ac ruinis uillaz oppidorūq; assiduis Roma intus fatigaret̄. Deinde ita iugis &
 torrida siccitas fuit: ut p̄sentis tūc futuriq; anni spem gignēdis terræ fructibz
 abnegarit. His deniq; t̄pibz cū Fidēnates hostes maximoz auxilioz manu stipā-
 te terribiles Romanis arcibz iminerēt. Aemilius tertio dictator magnā mali mo-
 lem ipsis Fidēnis uix captis depulit: & sanauit: tāta in ipsis erat maloz aīoz cō-
 tentio: ut uel domesticæ clades supfusa forinsecus bella oblitterarēt uel post dā-
 na belloz inducias relaxatas diuersæ pestes cælo terraq; excādescētes incessabili
 infestatiōe corrūperēt. *Cap. xlii*
 Quod Sicilia semp̄ fuit nutrix tyrānoz. *Sicilia*
 Sicilia ab initio patria cyclopū: & post eos semp̄ nutrix tyrannoz fuit. *Sicilia*
 Sæpe etiā captiua seruoꝝ: quoz primi carnibus hominū mediæ cru-
 ciatibus: postremi mortibus pascebant̄: excepto eo: quod externis bel-
 lis aut p̄da habebat̄: aut p̄miū. Hæc ut q̄breuissime absoluā: requiē maloz
 nisi nūc nescit: imo ut euidentius diuersitates t̄porz declarent̄: sicut antea uel inte-
 stinos uel externos tumultus p̄pressa est inter oēs sola semp̄: ita nūc ex oībus sola
 nunq̄ patit̄. Nā etiā ut sileā de diuturnitate uel illius calamitatis: qua pressa est:
 uel istius ecōtrario qua fruitur pacis. Aetna ipsa: quæ tūc cū excidio urbiū atq;
 agroꝝ crebris eruptionibus æstuabat nunc tm̄ innoxia specie ad p̄teritoꝝ fidē
 fumat. Igit̄ ut p̄termittā iterim de tyrānis: quoz mox qui fuit ultor successor
 effectus est medio t̄pe: hoc est anno ab urbe cōdita. ccc. xxxv. cū Rhegyni apud Rhegy-
 Siciliā discordia laborarēt: ciuitasq; p̄ dissensionē diuisa in duas p̄tes esset: pars ni-
 una ueteranos ab Himera urbe Siciliae in auxiliū uocauit. Porro illi pulsus ciui-
 tate primū his cōtra quos implorabant̄: deinde mox cæsis etiā illis: quibus ad au-
 xiliādū cōuenerāt urbē cū cōiugibus & liberis socioꝝ occupauere: ausi facinus Catinen-
 nulli tyrāno cōparandū: quippe cū Rhegynis quicquid uis p̄peti satius fuerit: q̄ ses
 ut ultro inuitarēt: quibz patriā cōiuges liberos ac penates ipsi extorres ad p̄-
 dam relinquerēt. At etiā Catinenses: cū Syracusanos graues infestozq; paterent̄ sani

ab Atheniēſibus auxilia popoſcerūt. Sed Atheniēſes ſuo magis q̄ ſociorū ſtudio
 inſtructā claſſem in Sicilia miſere: cū & ſibi p̄pagare molirent̄ impiū: & Syra-
 Atheniē ſes: qui miſſi erāt: caſis hoſtib⁹ p̄ſpera initia ſumpſerāt: maiores copias robuſtio
 ſes: qui miſſi erāt: caſis hoſtib⁹ p̄ſpera initia ſumpſerāt: maiores copias robuſtio
 Lacedæ- remq; exercitū cū Lachete & chariade ducib⁹ in Sicilia reduxerūt. Sed Catinē
 monii ſes belli tedio p̄moti: cū Syracuſanis foedus ineūt: auxilia Athenienſiū ſpernūt.
 Poſt aut̄ Syracuſanis cōditiōes pacis meditatiōe dñationis trāſgrediētib⁹ denuo
 legatos Athenas mittūt: qui capillo barbaq; ſqualidi: & lugubrib⁹ p̄ānis induti:
 Nicias ſtruit̄ ducib⁹ Nicia & Lamacho: tātisq; uiribus Sicilia repetit̄: ut ſuffragia ſua
 Lama- & hi timerēt qui impetrauiſſent. Atheniēſes duas ilico pedestres pugnas ſecūdis
 chus ſucceſſib⁹ faciūt: cōfertorq; in urbe hoſtes: & obiecta claſſe circūdatos terra ma-
 riq; cōcludūt. At Syracuſani fractis feſſiq; reb⁹ auxiliū a Lacedæmoniis petūt:
 Gilipp⁹ a quib⁹ mox mittit̄ gilippus ſolus qdē: ſed in quo oīum p̄ſidioꝝ inſtar p̄ſe
 rebat̄: q̄ ueniēs ut audiuit inclinātū iā belli ſtatū: auxiliis p̄tim in Græcia: p̄tim
 in Sicilia cōtractis: opportuna bello loca occupauit. Deinde duob⁹ p̄clis ui-
 ctus: nec territus: tertio cōgreſſu Lamachū occidit: hoſtes in fugā uertit: ſocios
 obſidiōe liberauit. Hinc Atheniēſes rerreſtri p̄clio uicti: expimēta maris ineūt
 & nauali certamine parāt cōgredi: quo cognito gilippus claſſem inſtructā a La-
 Demo- cedæmoniis acceſſit: æque Atheniēſes ī locū amiſſi ducis Demothe- & Eury-
 ſthenes medotē cū ſupplemēto copiarū mittūt. Pelopōneſi quoq; cū multarū urbiū cōſen-
 Euryme ſu & decreto ingētia Syracuſanis auxilia miſere. Ita ſub ſpecie ſocialis belli do-
 don meſticos motus exequūt̄: & q̄ſi de Græcia trāſlatū certamē ī Sicilia fuerit: ſic ex
 utraq; p̄te ſūmis uirib⁹ dimicat̄. Igit̄ Atheniēſes prima cōgreſſiōe uincunt̄: ca-
 ſtra quoq; cū oī pecunia uel publica uel priuata: & cū uniuerſo inſtructu diutur-
 næ expediōis amittūt. Fractis opib⁹ & in anguſtū redactis ſuadet Demothe-
 nes: dū nōdū oīno res p̄ditæ ſūt q̄tūlibet uideāt̄ afflicta: domū redeāt: Siciliaq;
 decedāt. Nicias at̄ pudore male geſtarū rerū ab initio deſpator redditus manere
 cōtēdit. Reparāt nauale certamē & mox p̄ inſcitiā ī anguſtias Syracuſani ma-
 ris deducti inſidiis hoſtiū circūueniunt̄. Eurylocus dux primus occidit̄. xi. na-
 ues incēdūt. Demotheſes & Nicias claſſem dimittūt q̄ſi tutius terrena expedi-
 tione fugituri: gilippus at̄ primū naues eorū relictas. c. xxx. iuadit. Dehinc ipſos
 fugiētes p̄ſeq̄ aggreſſus capit: ceditq; q̄ plurimos. Demotheſes dedecus ſeruitu-
 tis uolūtaria morte declinat. Nicias uero indignā turpēq; uitā dedecore captiui-
 tatis accumulāt. Igitur Atheniēſes biēnio apud Sicilia nō ſine Lacedæmoniōꝝ
 Alcibia- dāno cōſlicti: aliis domi malis circūueniunt̄. Alcibiades. n. dux pridē aduer-
 des ſus Syracuſas p̄nūciatus: mox ad iudiciū pro quadā inſimulatiōe detētus uolū-
 tario exilio Lacedæmoniā ſe cōtulit: ipulitq; Spartanos: ut turbatis Atheniēſib⁹
 nouo ruruſum bello inſiſterēt: neq; eis reſpirādi ſpatiū: qn opprimerēt̄ relaxarēt:
 cui incepto ita Græcia oīs aſtipulata eſt quaſi ad cōmune incēdiū reſtinguēdū
 Thiffa- auitiq; in hāc urbē odii: p̄ Thiffaphernē p̄fectū Lydia cū Lacedæmoniis fce-
 phernes dus paciſcit̄: eiſq; ſumptus belli & copias polliceſ. Miſ̄ dictū: Atheniēſiū tātas
 ea tēpeſtate opes fuiſſe: ut cū aduerſus eos: hoc eſt aduerſus unā urbē Græciæ:

LIBER SECVNDVS

Asiae totiusque orientis uiribus incursum sit: pugnando saepe nec unquam cedendo consum-
 pti magis uideantur fuisse quam uicti. Principio. n. Alcibiades omnes socios deficere ab
 his ad Lacedaemonios coegit: sed & ab his quoque per inuidiam insidiis appetit9 aufu-
 git: & ad Thissaphernem in mediam concessit: cui statim accommodato ingenio & apti
 eloquii gratia familiarior factus: persuadet: ne Lacedaemonios tam perfulis opibus ad-
 iuuaret: iubet eum potius istius certaminis arbitrum spectatoremque fieri debere: inte-
 grasque Lydiae uires aduersus uictorem reseruandas. Quamobrem Thissaphernes parte
 classis cum aliquanta manu deduci Lacedaemonem iubet: ne uel abundantes suffragiis:
 alieno tuti periculo dimicarent: uel in totum destituti: susceptum certamen omitterent.

Discordia Atheniensium: & bella graua. *Cap: XIV*

Al. Pud Athenienses uero cum diu domestica discordia agerentur: imminente
 periculo summa impium ad senatum populi uoluntate transferre. Quippe odio
 discordiae nutriuntur. At ubi necessitas incubuit postpositis priuatis causis atque
 odiis in communi consilio. Sed hoc ipsum cum per insitam genti superbiam & tyrannicas libidines
 perniciosum foret: tandem Alcibiades exul ab exercitu reuocatus: & dux classis constituitur.
 Quo cognito principes primo Spartanis urbem perdere moliti sunt: deinde cum id
 frustra cogitassent: in exilium sponte cesserunt. Igitur Alcibiades prius liberata classem
 in hostes dirigit. Commisso proelio uictoriam Athenienses cepissent. Porro aut maior
 pars. Spartani exercitus caesa: duces quoque pene omnes interfecti & .lxxx. naues ca-
 ptae absque his quae in conflictu incensa demersaque perierunt. Rursus bellum in terram tra-
 nslatum Spartanis aequo infeliciter cessit: quibus rebus fracti Lacedaemonii petere
 pacem: nec tamen impetrare potuerunt. Praeterea Syracusana praesidia in Sicilia audita
 Carthaginensis belli infestatione reuocata sunt. Quamobrem Alcibiades classe ui-
 ctricis totam Asiam peragat: bellis incendiis caedibusque rapit: sternitque omnia. Urbes quae du-
 dum a societate defecerant capit: recipitque quam plurimas. Sic Alcibiades magni nominis
 factus Athenas cum admiratione & gaudio omnium uictor ingreditur. Paruo post iter-
 uallo auget uires: exercitum classemque numero peruenit: rursusque Asiam petit. Lacedae-
 monii uero Lyfandrum ducem classi belloque praeficiunt: Cyrus autem frater Darii in locum
 Thissaphernis Ioniae Lydiaeque praepositus magnis eos opibus auxiliisque confirmat.
 Lyfander itaque Alcibiadis exercitum praedae intentum ac per hoc ubique dispersum ac ua-
 gum repente incursum opprimit: sine conflictu aliquo uincit: caeditque fugientes. Ma-
 gna haec clades Atheniensibus: & multo atrocius uulnus: quam dudum inflixerant: susce-
 perunt: quo cognito Athenienses: opinati sunt Alcibiadem antiquum exilii sui dolorem:
 isto scelere perditionis uindicare curasse: ideoque in locum eius Cononem constituunt:
 cui residuam manum & summam belli committunt: qui supplere saltem numero exhaustas
 copias uolens senes & pueros legit: exercitumque conscripsit. Sed huiusmodi manus
 moram bello non attulit: quippe quod robore: non numero confici solet. Itaque statim
 imbellis manus uel capta uel caesa est: tantaque strages occisorum illo proelio facta: ut
 deletum non solum regnum: sed etiam nomen Atheniensium uideretur. At illi desperatis rebus
 statuunt urbem peregrinis dare: ut qui per totam Asiam paulo ante dominati sunt: nunc ex
 hac colluue muros saltem libertatemque tueantur: & quis uel suo iudicio ad haec tuenda
 etiam obiectis muris non sufficiat: iterum tamen experiri nauale proelium parat. Expro-
 bantur furor dolorem uirtutem putat: quantumque meditat' ira: tamen permittit audacia. Itaque oibus
 partim captis: partim interfectis de ipsis quoque reliquiis nihil reliqui factum est.

Atheniense
 sum di-
 scordia
 .xxx.

Alcibiadis redi-
 tus

Conon

Solus dux Conon supstes bello & populo:timens ciuiū crudelitātē ad Cyrū re/
 gem cōcessit. Euagoras aut dux Lacedæmoniorū adeptis oībus ciuitatibus nihil
 Atheniensibus præter inanē urbē reliquit:nec hoc diu:nā & ipsam urbē postea
 obsidione circūdedit. Augebat intrinsecus fames:desolatio:& morbus obsessos.
 Et cum post oīa miseriæ abominamenta:quæ etiā dicere horroris est:nihil spei
 præteritæ præter mortē occurreret:pacē petiuere. Magna hinc inter Spartanos
 & socios fuit deliberatio:& cū plurimi inquietissimā ciuitatē sternendā solo:po
 pulūq; infestissimū cū ipso noīe abolendū pronunciarēt:Spartani negauerūt se
 pmissuros:nisi ut e duobus Græciæ oculis unus erueretur:insup etiā pacē pro
 miserūt:si Pyræi portus ducētia in urbē munimina uerterētur:nauesq; reliquas
 ultro traderēt. Huic cōditioni addictis & succūbentibus:Lacedæmonii Lysan
 drū ad cōponēdas in urbe parendi leges cōstituerūt. Insignis hic annus & expu
 gnatione Athenarū:& morte Darii Persarū regis:& exilio Dionysii Siciliae tyrā
 ni fuit. Igit̄ .xxx. rectores Atheniēsibus ordinati .xxx. tyrāni exoriunt̄:qui pri
 mo se tribus .M. Satellitū stipant:mox etiā .dcc. milites uictoris exercitus lateri
 bus suis circūponūt:cadē omniū passim futurā:occiso Alcibiade auspicantur:
 qui fugiens in itinere clausus cubiculo uiuus incensus est:quo interfecto:ultore
 quasi sublato:securi miseras urbis reliquias cadibus rapinisq; exhauriūt. Thera
 menē quoq; unū ex numero suo:cui hæc displicere senserūt:in exēplūq; reliquo
 rū trucidant. Itaq; oēs passim ex urbe diffugiūt sed interdictu Lacedæmoniorū:
 cū p̄ totā Græciā exulib⁹ negaret̄ hospitium:oēs se ad argos ac thebas cōtulerūt:
 ubi ita hospitalitatis obsequio freti sunt:ut nō solū dolorē amissæ patriæ lenirent:
 uerū etiā spē recupandæ meditarent̄. Erat inter exules Thrasylbulus uir strenu⁹:
 & generis nobilitate inter suos clarus:qui auctor audēdi pro priā fuit. Itaq; ca
 stellū philenē Atticorū finiū collecti exules capiūt:multarūq; ciuitatū opib⁹ ad
 iuti uires capessunt qbus quoq; Lysias Syracusanus orator:quasi in auxiliū ur
 bis quæ esset priā cōis eloquētia .d. milites cū stipēdiis suis misit:atrox id præ
 lium fuit:sed his pro priā:pro libertate:illis pro aliena dñatione certātibus aiōrū
 atq; causarū ipsa quoq; tulit pugna iudiciū:nam uicti tyrāni in urbē refugerūt:
 oēsq; quos ex Atheniēsibus prius sibi Satellites legerāt tūc suspectos p̄ditionis
 ab urbis custodia remouerūt. Thrasylbulū quoq; ipsum tentare corruptiōe ausi
 sunt:quod ubi frustra spatū est:accersitis a Lacedæmonia auxiliis:rursus in bel
 lum ruūt:ubi duo sæuissimi omniū lōge tyrānorū trucidant̄. Cæteros uictos &
 in fugā uersos:Thrasylbulus ubi uel maxie Atheniēsē esse intelligit clamore cō
 sequit̄:orōne retinet:precib⁹ ligat:p̄ponēs ante oculos eorū:quos fugere uel ad
 quos refugere uellent:sibi aduersus .xxx. dños:nō aduersus ciues miseros bellū
 esse susceptū. Quin poti⁹:oēs q se meminerit esse Atheniēsē seq oportere Athe
 niēsīū libertatis ultores. Itaq; hæc exhortatio tm̄ apud eos ualuit:ut mox reuersi
 in ciuitatē tyrānos arce decedere atq; Eleusin emigrare cōpulerit:q postq̄ ī socie
 tatē urbis ciues suos eaten⁹ exules exceperūt tyrānos ī bellū emulatiōe suscitāt:
 qb⁹ libertas aliorū q̄si ipsorū seruit⁹ uidebat̄. Tūc indicta pugna cū prius q̄si ad
 colloquiū cōuenirēt circūuēti īsidiis ueluti pacis uictimæ trucidāt̄. Ita reuocati
 in unū post inexplēbiles magnorū lachrymas gaudiorū hæc priæ fūdamina recu
 patae libertatis īstaurāt:p̄posita iurisiurādi cōtestatiōe:uti discordiæ aiōsitateq;

LIBER SECVNDVS

præterite in obliuionem perpetuam atq; in immortale silentium deducantur. Quod pactiois genus quasi nouâ uitæ institutionem nouâq; felicitatem status sui informantes amnestiâ uocauerunt idest abolitionē malorū. Sapiētissima fuit hæc Atheniensiuū præsertim post tanta miseriarū documenta prouisio: si quo pacto res humanæ manente cōsensu hominū ut ordinantur: ualerent. Sed adeo hoc idē placitum inter ipsa pene placiti uerba corruptū est: ut uix intercedente biennio. Socrates ille clarissimus philosophorū: adactus malis: ueneno sibi apud eos uitam extorserit. Deinde uix .xl. annis interuenientibus: ut alia sileam iidem Atheniēses adēpta sibi penitus libertate sub Philippo Macedonū rege seruerit.

Per concordiam res minimas crescere: & per discordiam labi maximas. *Cap: XV*

Erūtamen sapientissimi omniū Athenienses: etiam suis malis satis docti: concordia minimas res crescere: discordia maximas labi cunctaq; uel bona uel etiam mala: quæ foris geruntur: internis esse radicata & emissa principiis: domi abstertere odia: & foris bella presserūt: reliquerūtq; posteris suis de ruina sua exemplū: de reparatione consiliū: si tamen ob infirmissimā humanæ mentis mutabilitatē: quod in afflictis rebus cōsultitur: in prosperis seruaretur. Iisdem fere diebus bellum ciuile: imo etiam plus q̄ ciuile uix parricidio terminatū apud Persas gerebatur: mortuo enim rege Dario: cū Artaxerxes & Cyrus filii eius de regno ambigerent: tandē magnis apparatibus magnis prouinciæ ac populorū ruinis est utrinq; certatum: in quo conflictu cum e diuerso cōcurrentes sibi ambo fratres mutuo casus obiectauisset: prior Artaxerxes uulneratus a fratre equi uelocitate morti exemptus euasit. Cyrus autē mox a cohorte regia oppressus finē certamini dedit. Artaxerxes ergo & præda fraternæ expeditionis & exercitu potitus: potestatem regni parricidio firmavit: sic uniuersa Asia atq; Europa partim in se singulæ: partim inter se inuicē funeribus & flagitiis permiscebātur. Ecce paruissima pagina uerbisq; paucissimis q̄tos de tot prouinciis: populis atq; urbibus non magis explicui actus operū q̄ implicui globos miseriarum. Quis enim cladem illius temporis: quis fando funera explicet: aut æquare lachrymis posset dolores? Verūtamen hæc ipsa: quia multo interiectu sæculorum exoleuerunt: facta sunt nobis exercitia ingeniorū: & oblectamenta fabularum: quanq̄ si quis intentius adhibebat animum seseq; toto mentis affectu ipsis pene causis bellisq; permisceat: ac rursus ueluti in arce spectaculi cōstitutus utrunq; in suis qualitatibus tempus permetiatur: facile dixerim eum iudicaturum neq; illa nisi irato atq; auersato deo posse tam infelicitate perturbari: ac permisceri: neq; ista sic nisi propitio & miserante componi. His deinde temporibus grauissimo motu terræ concussa Sicilia insuper & æstuantibus ætnæ montis ignibus fauillisq; grandibus & calidis cum detrimento plurimo agrorum uillarumq; uastata est. Tunc etiam Athalente ciuitas Locris adhærens terræ contigua repentino maris impetu abscissa atq; in insulam desolata est. Atheniensium quoq; miserabiles reliquias pestis inuasit: diuq; populata est.

De bellis Romanorum. *Cap: XVI*

anno ab urbe condita. ccclv. obsidio Veiorum. x. continuis annis obsessores magis q̄ obsessos detriuit. Nam Romani repentinis sæpe hostium eruptionibus comminuti: præterea in hibernis bella sortiti: hyemare sub

Roma
capta

pellibus: postremum famem ac frigus in conspectu hostium perpeti coacti sunt. Urbem nouissime sine ullo digno Romanæ uirtutis testimonio cuniculis & clā destina obreptione cæperunt. Hanc utilem magis q̄ nobilem uictoriam: primo dictatoris Camilli: qui eā de Veientibus patrauit: exilium: dehinc irruptio Gal/lorum: & incendium urbis insequitur: cui cladi audeat quisquā: si potest aliquos motus temporis huius comparare: quāuis non æque pendeat præteriti mali fa/bulam præsentis iniuria. Igitur Galli senones duce brēno exercitu copioso & ro/busto nimis: cum urbē clusiam: quæ nunc Dusia dicitur: obsiderēt: legatos Ro/manorum: qui tunc componendæ inter eos pacis gratia uenerant: in acie aduer/sum se uiderunt pugnantes: qua indignatione permoti clusini: oppidi obsidione dimissa: totis uiribus Romā contendunt. Hos ita ruentes Fabius cum exercitu consul excæpit: nec tamen obstetit: imo potius hostilis ille impetus quasi aridam segetem succidit: strauit & transit. Testatur hāc Fabii cladem fluuius allia: sicut cremera Fabiorū. Non enim facile aliquis similem ruinam Romanæ militiæ re/censeret: etiā si Roma insuperincensa non esset: patentem Galli urbem penetrāt: trucidant rigentes simulacrorū modo in suis ædibus senatores: eosq; incendio do/morum crematos lapsu culminum suorum sepeliunt. Vniuersam reliquā iuuen/tutem: quā constat uix mille hominum tunc fuisse in arce capitolini montis la/titantē obsidione concludunt. Ibiq; infelices reliquias fame: peste: desperatione: formidine terunt: subigunt: uendunt. Nam mille libris auri discessionis precium paciscuntur: non q̄ apud Gallos Roma parui nominis fuit: sed q̄ illam sic iam ante detriuerant: ut amplius tunc ualere non posset. Exeuntibus Gallis remanse/rat in illo quondā urbis ambitu informiū ruinarū obscena congeries: & undiq; per impedita errantiū: & inter sua ignotorū offensa uocis imago: respōdentis tre/pidos suspendebat auditus: horrore quatiebat animos: silentioq; ipso terrebat. Siquidē materia pauoris est raritas ipsa uocis. Hinc illis mutare sedes: aliud in/colere oppidum: altero etiā censeri nomine cogitatum placitum atq; tentatū est. En tempora: quorū comparatione præsentia ponderantur: en quibus recordatio suspirat: en quæ incutiūt de eiecta: uel potius de neglecta religione pœnitentiā. Re uera pares sunt & cōferuntur inter se hæ duæ captiuitates. Illa sex mensibus defæuiens: & tribus diebus ista transcurrens. Galli extincto populo: urbe deleta: ipsius quoq; Romæ nomen in extremis cineribus persequentes: & Gothi relicta intentione prædandi ad confugia salutis: hoc est sanctorū locorū agmina ignara cogentes. Ibi uix quenq; inuentum senatorem: qui uel absens eualerit. Hic uix quenq; requiri: qui forte uel latens perierit recte sane potest comparari. Hunc fuisse ibi senatorum numerū: qui fuerit perditorum. Plane quod re proditur fa/tendum est: in hac clade præsentis plus deum sæuisse: homines minus. Tum per/agendo ipse: quod illi non impleuissent: cur eos miserit demonstrauit: quippe cū supra humanas uires esset incendere Aeneas trabes: & subruere magnarum mo/les structurarum: ictu fulminum fotum cum imaginibus uanis: quæ supersti/tione miserabili: uel deum uel hominē mentiuntur abiectum est. Horumq; om/nium abominatorum quod imissa per hostem flamma non adiit: missus e cœlo ignis euertit. Et quoniā uber dicendi materia est: quæ nequaquā hoc cōcludi libro potest hic præsentis uoluminis finis sit: ut in subsequētibus cætera psequamur.

LIBER TERTIVS

Vin superiori iam libro cōtestatus sum: etiam nunc necesse-
 rie repeto secundum præceptum tuum de antea actis cōflicta-
 tionibus sæculi: & me nec omnia posse quæ gesta sunt: & si-
 cut gesta sunt explicare: quoniam magna atq; innumera co-
 piosissime a plurimis scripta sunt. Scriptores autem etsi non
 easdem causas: easdem tamen res habuere propositas: quippe
 cum illi bella: nos belloꝝ miseras euoluamus. Præterea ex hac ipsa de qua quæ-
 ror: abundanti angustia oritur mihi: & concludit me sollicitudo Nodosior. Si
 enim aliqua studio breuitatis omitto: putabuntur aut mihi nunc defuisse: aut in
 illo tunc tempore non fuisse. Si uero significare cuncta: nec exprimere studens
 cōpendiosa breuitate succingo obscura faciam: & ita apud plærosq; erūt dubia:
 ut nec dicta uideantur maxime: cum econtrario nos uim rerum: non imaginem
 commendare curemus. Breuitas autem atq; obscuritas: immo ut est semper ob-
 scura breuitas: etsi cognoscendi imaginem præfert: aufert tamen intelligendi ui-
 gorem. Sed ego cum utrunq; uitandum sciam: utrunq; faciã: ut quocūq; modo
 alterutra temperentur: nec multa prætermittam: nec multum cōstricta uideantur.

Quomodo Galli Romam incenderunt. *Cap: 1*

Anno ab urbe cōdita. ccc. lxxiii. quem annum sicut grauissimum pro-
 pter ignoratam sibi captiuitatem Roma præsensit: ita magnificū pro-
 pter insolitam pacem Græcia habuit. Eo siquidem tempore quo Galli Romam
 captam incensamq; tenuerunt ac uendiderunt: Artaxerxes Rex Persarum disce- **Artaxer-**
 dere ab armis & quiescere in pace uniuersam Græciam per legatos præcepit: de **xes**
 nunciis contradictorem pacis bello impetendum: quæ ita iubentem potuissent
 uti Græci tam constanter contemnere: q̄ fortiter sæpe uicerunt: nisi porrectam
 undecūq; occasionem: quã auide desiderauerant tam libenter hausissent. Osten-
 derunt enim q̄ ægre & misere illa eatenus gesserint: quæ tã facile indigna etiam
 conditione deposuerūt. Nam quid tam indignum liberis & fortibus uiris q̄ lon-
 ge remoti: sæpe etiam uicti hostis: & deinde minitantis imperio arma deponere:
 paciꝝ seruire: si non ipso tantū annunciatae pacis sono per corda cunctoꝝ ægra
 belli tabuisset intentio: & post diuturnas laborum uigilias oscitantes ac stupefa-
 ctos quies inopinata laxasset: prius q̄ ipsam quietem uoluntas pacta cōponeret?
 Vnde autem tanta fatigatio omniū per totam Græciam populorum corda cor-
 poraq; oppresserit: quæ efferos animos ignoto acquiescere ocio tam facile per-
 suasit: q̄ breuissime ostendam. Lacedæmonii utpote homines & Græci homines:
 quo plura habebant: eo ampliora cupientes: postq̄ auxilio Atheniensium potiti
 sunt: uniuersam Asiam spe dominationis hausserunt. Itaq; toto orienti bellū mo-
 uentes Hircilidem ducem in hanc militiam legunt: qui cum sibi aduersus duos **Hircili-**
 potentissimos Artaxerxis Persarum regis præfectos Pharnabazum & Thissa- **des**
 phernem pugnam dum uideret: promisso ad tempus consilio: ut pondus gemi- **Pharna-**
 nae congressionis eluderet: denunciato bello unum appetit: alterum pacta pace **bazus**
 suspendit. Pharnabazus: Thissaphernem apud Artaxerxem communem tunc **Thissa-**
 regem defert: ut proditorem præsertim qui cum hoste belli tempore de forde- **phernes**
 ris conditione pepegisset: hortaturq; regem ut in locum eius Cononem Athe- **Conon**
 niensem uirum: qui tunc forte apud Cyprum exulabat: ducem nauali bello

cōstituat. Accēptis igitur quingentis argenti talentis conōi per pharnabazum
 euocatur: classiq; præficitur: quibus cōpertis Lacedæmonii & ipsi auxilia naua/
 lis belli a rege Aegypti Hercinione per legatos petūt: a quo centū instructas tri/
 remes & sexcenta millia modia frumenti accēperunt: a sociis etiam undiq; ma/
 gna contraxere subsidia. Cui militiæ cōsensu omniū Agesilaum ducem decreue/
 runt: uirū pede claudum: sed qui in difficillimo rege statu mallent sibi regē clau/
 dicare q̄ regnū: raro nūq̄ ita pares omni industria duces in unū coiere bellum:
 qui acerbissimis inuicem præliis fatigati: & multo sanguine obliti: uelut inuicti
 ab alterutro recesserūt. Igitur Conon accēpto itere a rege Persæ magno stipen/
 dio: reuersus ad classem inuadit hostiles agros: turre: castella: cæteraq; præsidia
 expugnat: & ueluti effusa tēpesta quacūq; incumbit: cuncta p̄sternit. Lacedæ/
 monii uero domesticis malis circunuenti: externis inhiare desistunt: abiiciuntq;
 spem dominationis: imminente periculo seruitutis. Agesilaum autē: quē cum exer/
 citu in Asiam miserant: ad subsidiū patriæ reuocāt. Interea Lyfander dux apud
 Spartā per Agesilaum regē relictus maximā munitamq; classem tunc instruxe/
 rat: motus æmulatione uirtutis Agesilai: ut illo pedestre expeditionem agitate:
 ipse quoq; nauali discursū ora maritima puagaretur. Conon uero suscepto omni
 negotio: duplicē curā impendebat: debens sociis sollicitudinē: patriæ fidem: ut
 huic exhiberet naturā illis præberet industriā: in hoc propensior ciuibus: quod
 quieti libertatiq; eorū alicui sanguinis discrimen impenderet: pugnare aduersus
 insolentissimos hostes piculo regis: præmio patriæ. Conserūt itaq; nauale certa/
 men Persæ Conone: & Spartani Lyfandro duce: milites & remiges ipsiq; ducto
 res uno pariter in mutuā eadē ardore rapiuntur. Magnitudine atq; atrocitate
 belli istius inclinatus ex hoc semper est in posterū Lacedæmoniorū status: prona
 nāq; ex illo fluere ac sublapsa retro referri spes Spartanorū uisa: donec assurgen/
 do ægre ac misere recidendo cōfecta & potestate careret & noie. Atheniensibus
 uero hæc eadē pugna initiū recupandæ potentiæ: sicut Lacedæmoniis amitten/
 dæ fuit. Primi igitur Thebani auxilio Atheniensiuū fulti superiore clade saucios ac
 trepidos aggrediunt: multa animati fiducia p̄pter uirtutē & industriā Epami/
 nūdæ ducis sui: cū quo sibi facile obtinere posse iperiu totius Græciæ uidebant.
 Fit itaq; terrestræ præliū Thebanis minimo negotio uincētibus. Vincitur enim
 etiā hoc conflictu Lyfander & occiditur. Pausanias quoq; dux alter Lacedæmo/
 niorum insimulatus prodicionis in exiliū truditur. Thebani autē uictoria potiti:
 collecta uniuersi exercitus manu Spartā contendunt: putantes se uacuā ciuitatē
 præsidio: nullo intraturos negotio: cuius iam oēs pene copias cū ipso rege de/
 lessent: atq; ab oībus sociis destitutos uiderent: Lacedæmonii periculo ciuitatis
 impulsī: habito inexercitati militis qualecūq; delectu obuiā hosti procedūt. Sed
 uictis semel aduersus uictores obsistēdi nec uirtus nec animus erat. Cum igitur
 cædes unius tantū pene partis ageretur: repēte rex Agesilaus accersitus ex Asia
 improuisus bello supuenit: Thebanosq; iam successu duplicis uictoriæ lætiores:
 segnioresq; aggreditur: nec difficile superat: maxime cū adhuc apud ipsum pene
 integræ uires haberentur. Ipse tamē Agesilaus grauiter uulneratus est. At uero
 Athenienses cū cōperissent insperata Lacedæmonios uictoria subleuatos pristi/
 næ seruitutis: de qua tūc respirare uix cōperāt: trepidi metu exercitū cōtrahūt:

LIBER TERTIVS

eumq; Boetii in auxiliū adiungūt: cōmissū Iphicratis ducis: qui adolescēs ad/
 modū uix dum uiginti annos natus: infirmitatē aetatis maturitate animi nutrie/
 bat. Conon quoq; uir quidē Atheniensis: dux autē Persici exercitus audito Agesi/
 lai reditu: ad populādos Lacedaemoniorū agros reuertitur. Ita Spartani exercitu
 circūsonātiū undiq; hostium clausi atq; exterriti ultima p̄p̄modū desperatione
 tabuerunt. Sed Conon postq̄ uasta hostilis soli populatione satiatus est: Athenas
 pergit in maximo gaudio ciuiū: ipse quippe tristis cū uideret urbē populo quō/
 dam cultuq; ornatissimā: tūc miserabili ruinae ac desolationis squalore cōfectā.
 Itaq; magnū pietatis miserationisq; monumentū in reparationē eius opatus est.
 Nāq; eam a Lacedaemoniis exinanitā Lacedaemoniorū praesidiis repleuit. Persis
 incendētibus cōcrematā: Persis aedificātibus reformauit. Interca Artaxerxes rex
 Persarū: sicut in principio dictū est: uniuersis gratiā populis p̄legatos: ut ab ar/
 mis discederēt: & paci acquiescerēt impauit: non q̄ misericorditer fessis cōsuleret:
 sed ne illo in Aegypto bellis occupato aliqua in regnum suū tentaretur irruptio
 Cunctis igitur Græcis optatissima quiete resolutis: domesticoq; ocio torpētibus
 Lacedaemonii inquieti magisq; strenui: & furore potius qui uirtute intollerabiles
 post bella deposita tentāt furta belloꝝ. Nam speculati absentia archadū castellū
 eorū repētina irruptione p̄fugiūt. Archades uero excitati iniuria iuncto sibi The/
 banorū auxilio amisso furto bellū repetunt. In eo praelio Archedamus dux Lace
 daemoniorū uulneratus: cū etiā cadi suos uictos uideret: occisorū corpora p̄ prae
 mus
 conē ad sepulturā poposcit: quod signū uictoriae traditae inter Græcos hñi solet.
 Thebani autē hac cōfessione cōtenti: dato parcendi signo: finē dedere certamini.
 Paucis deinde interueniētibus induciarū diebus: Lacedaemonii ad alia bella con/
 uersis Thebani cū Epaminunda duce de inuadenda Lacedaemonia quasi secura
 & destituta cepere fiducia. Taciti intempesta nocte Lacedaemonē ueniūt: sed nō
 ita incautā uel indefensam: ut rebantur: offendūt. Armati enim senes cū reliqua
 turba imbellis aetatis: praecognito aduentu hostiū: in ipsis se portarum angustiis
 obiecerūt: & aduersus quādecim millia militū uix centū confecti æuo hoīes p̄ru/
 perunt. His itaq; tantā belli molem sustinentibus: iuuentus supueniens cōgredi
 aduersus Thebanos aperto certamine incunctanter decreuit. Cōmissio praelio cū
 Lacedaemonii uincunt: repente Epaminūdas dux Thebanorū incautius dimicās
 uulnerat: qua re dum his ex dolore metus: illis ex gaudio stupor nascitur: ueluti
 ex cōsensu tacito utrinq; discessum est. Epaminūdas autē grauius sauiatus cum
 de uictoria suorū cōperisset: scutūq; deosculatus esset: remota manu qua uulnus
 Epami/
 occluserat: egressu sanguinis ad mortē patefecit introitū: cuius mortē sic Theba
 nundæ
 norum p̄ditio subsecuta est: ut nō p̄didisse ducē: sed ipsi cū eo tunc periisse uide
 mors
 rentur. Cōtextui indigestae historiae: inextricabilem cladē atq; incertos belloꝝ or/
 bes huc atq; illuc lymphatico furore gestorū uerbis euestigio secutus implicui:
 quoniā tāto ut uideo inordinatius scripsi q̄to magis ordinē custodiui. Improbā/
 dominādi Lacedaemoniorū cupiditas: q̄tis populis: qualibus urbibus: q̄bus p̄uin/
 ciis: cuiusmodi odiorū motus: q̄tas causas certaminū suscitavit: quis uel numero
 uel ordine: uel rōne disponat: cum ipsi quoq; non plus afflicti bellis q̄ belloꝝ cō/
 fusione referant. Siquidē tracto per aliquot aetates cōtinuo hoc bello Athenien/
 ses: Lacedaemonii: Archades: Boetii: Thebani: postremo Græcia: Asia: Persis atq;

Aegyptiis cum Libya: insulisque maximis nauales simul pedestresque conflictus indiscretis egere discursibus: referre caesa hominum milia non possem: etiam si bella numerarem. At nunc increpet haec tempora: atque illa collaudet quicumque nescit hosce omnes istarum urbium prouinciarumque populos. Ita nunc in solis ludis ac theatris conuolucere: sicuti tunc in castris maxime proliisque tabuisse: florentissima illa & totius tunc imperium orientis affectans Lacedaemoniorum ciuitas uix centum habere potuit senes: ita incessabilibus circumuenta malis immaturas expendebat miserae aetates. Et quaerunt nunc homines: quorum refertae pueris & senibus ciuitates securae itinuum peregrinatione ditantur: pacificisque exercitiis stipendia domesticae uoluptatis acquirunt: nisi forte ut assolent humanae mutabilitati sordere omni praesentia nouitate rerum actu audituque prurientibus etiam ipsa uita fastidio est.

Terræmotus in Achaia aliquando factus. *Cap: II*

Terræ/
motus

a Anno ab urbe condita. ccc. lxxvi. saeuissimo terræmotu Achaia uniuersa concussa est: & duae tunc ciuitates: idest Eborae & Helice abruptis locorum hiatus deuoratae. At ego nunc e contrario poteram similia in diebus nostris apud Constantinopolim aequae modo principem gentium: praedicta & facta: sed non perfecta narrare: cum post terribilem denunciationem conscientiamque mali sui conscientiam subter commota: funditus terra tremere: & desuper fusa celitus flamma penderet: donec oratione Archadii principis & populi christiani: praesentem perditionem deus exoratus auerteret: probans se solum esse & conseruatore humilium: & punitorem malorum. Sed haec ut commemorata sint magis quam explicata: uerecundiae concesserim: ut & qui scit recolat: & qui nescit inquirat. Interea Romani: qui per .lxx. annos ab urbe Volscorum: praeterea phaliscorum: equorum & sutrinorum subacti & attriti assiduis bellis conficiebantur: tandem in superscriptis diebus Camillo duce cepere easdem ciuitates: & rediuiuo finem dedere certamini. Praenestinos autem eodem tempore: qui usque ad portam Romae bellando & cecidendo uenerant: ad flumen alliam Tito Quintio pugnante uicerunt.

Dicit Romam graui pestilentia laborasse. *Cap: III*

Pestilentia

a Anno ab urbe condita. ccc. lxxxiiii. Lutio Genutio & Quinto Seruilio consulibus ingens uniuersam Romam pestilentia corripuit. Non ut affolet plus minusue solito temporum turbata temperies: hoc est aut interpestiua siccitas hyemis: aut repentinus calor ueris: aut incongruus humor aestatis: uel autumnus diuitis indigesta illecebra: insuper etiam expirata de calabris saltibus aura corruptens: repentinis acutarum infirmitatum afferre transcursus: sed grauis & diuturna: quae in nullo dispar sexu: in nulla dissimilis aetate generaliter cunctos per biennium iugiter tabe confecit: ut etiam quos non egit in mortem: turpi macie exinantos afflictosque dimiserit. Conquerentur hoc: ut arbitror loco obrectatores temporis christiani: si forte silentio praeterierim: quibus tunc caerimoniis Romani placauerint deos: & sedauerint morbos. Cum pestilentia indies crudesceret: auctores suasere pontifices: ut ludi scaenici diis expetentibus ederentur: & ita pro depellenda tpali peste corporum accersitus est perpetuus morbus animorum. Uerum nunc quidem mihi locus iste doloris atque increpationis est: sed in quo iam reuerentia tua studium sapientiae & ueritatis exercuit: mihi super eo audere fas non est. Comonuisse me satis sit & ex quolibet intentione lectorem ad illius lectionis plenitudinem remisisse.

Ludi scaenici

LIBER TERTIVS

Marcus Curtius se præcipitio dedit. *Cap: IV*

Equitur hæc miserâ lucē: miseriorēq; eius expiationē p̄ximo anno sa- Marcus
tis triste p̄digiū. Repēte siquē medio urbis terra dissiluit: uastoq; præ Curtius
ruptu hiātia subito interna patuerūt. Manebat diu ad spectaculū terrorēq; cun-
ctoz; patienti uoragine impudēs specus: nefariāq; uiui hoīs sepulturā diis inter-
prætibus expectabat. Satisfecit improbis faucibus præcipitio sui Marcus Cur-
tius: uir eques armatus: iniecitq; crudeli terræ inopinatā satietatē: cui parē esset:
q; ex tāta pestilentia mortuos p̄ sepulchra suscipet: nisi etiā uiuos scissa sorberet.

Vbi regnum Macedonum: & ubi natus est Alexander. *Cap: V*

Nno ab urbe cōdita. ccc. lxxxviii. itez; terribilis Galloz; inūdatio iu-
xta anienē fluuiū ad quartū ab urbe lapidē cōsedit: facile sine dubio
pondere multitudinis & alacritate uirtutis perturbatā occupatura ciuitatē: nisi
ocio & lentitudine torpuisset. Vbi atrocissimā pugnā Mālius Torquatus singu Mālius
lariter inchoauit. Titus Quintius dictator cruentissima cōgressione cōfecit: fu- Torq̄tus
gati ex hoc prælio plurimi Galli: instauratis itez; copiis in bellū ruentes: a Gaio
Sulpitio dictatore superati sunt. Post paululū quoq; Thuscoz; pugna sub Gaio
Martio consecuta est: ubi conici datur: q̄ta hominū multitudo cæsa sit: q̄n octo
.M. sunt capta Thuscoz;. Tertio aut in iisdē diebus Galli se in prædā p̄ mariti-
ma loca: subiectosq; cāpos Albanis mōtib; diffuderūt: aduersum quos nouo mi-
litū delectu habito: cōscriptisq; legionibus decē. lx. milia Romanoz; negatis sibi
auxiliis Latinoz; p̄cesserūt. Cōfecit hæc pugnā Marcus Valerius: auxiliāte cor-
uo alite: unde postea Coruinus est dictus. Occiso .n. puocatore Gallo: hostes ter Coruin;
riti: sparsimq; fugiētes grauiter trucidati sunt. Numerandū etiā inter cætera ma-
la censeo primū illud ictū cū Carthaginensibus fœdus: quod iisdē tpibus fuit:
præsertim ex quo tā grauiā orta sunt mala: ut ex hinc cœpisse uideant. Anno si
quidē ab urbe cōdita quadringētesimo secūdo legati a Carthagine Romā missi
sunt: fœdusq; pepigerūt. Quā ex ingressu Carthaginensiu in Italiā maloꝝ gra- Carthagi
uedinem secuturam: cōtinuarūq; miseriæ tenebras iuges historiæ fides: locoꝝ nenses
infamia: & abominatio dieꝝ quibus ea gesta sunt protestantur. Tunc etiā mox
usq; ad plurimā diei partē tendi uisa est: & saxea de nubibus grando descendens Alexan-
ueris terrā lapidibus uerberauit. Quibus diebus etiam Alexāder magnus: ma- der ma-
gnus uere ille gurges miseriæ atq; atrocissimus turbo totius orientis est natus. gnus

Artaxerxes Iudæos captiuos ducit. *Cap: VI*

Vm etiā Ochus qui & Artaxerxes: post trāfactū ī Aegypto maximū
diuturnūq; bellū: plurimos Iudæoz; ī trāsmigrationē egit: atq; ī Hyr- Iudæozū
cania ad Caspiū mare habitare præcepit: quos ibi usq; in hodiernū diē amplissi transmi-
mis generis sui incremētis extat cōsistere: atq; exinde q̄nq; erupturos opinio est: gratio
cuius etiā belli tēpestatē transcurrens: & Sidona opulentissimā phœnicis puin-
ciæ urbē deleuit: & Aegyptū quīs prius uictus tūc tñ subactā: cōminutāq; ferro
Persæ subiecit impio. Iam hinc statim a Romanis aduersus Sānitas gentē opi-
bus armisq; ualidā pro cāpanis & fidicinis bella suscepta sunt. Sāniticū bellū an-
cipiti statu gestum Pyrrhus uel Maximus Romani noīs hostis excepit. Pyrrhi Pyrrhus
bellū: mox punicū cōsecutū est. Et quīs nūq; post mortē numæ a belloꝝ cladib;
fuisse cessatū iani patētes semp portæ indicēt: ex eo tñ ueluti per meridiem toto

impressus caelo malorum feruor incanduit.

Initium belli punici. *Cap: VIII*

Bella pu
nica
Pax or
bis

Orro autē inchoato semel bello punico: utrum aliquādo bella: cades atq; ruina: omniūq; infandarum mortiuū genera: nisi Cæsare Augusto imperante cessauerint: inquirat: inueniat: prodat: quisquis infamanda christiana tempora putat. Absq; illo tamen inter bella punica unius anni: ueluti alitis præteruolātis excursu Romani, ppter iani portas clausas inter febres morbosq; reip. adhuc breuissimo pacis signo: uelut tenuissimo aquæ gelidæ haustu illecti sunt: ut in peius recalescentes: multo grauius uehementiusq; afflictaerentur. At uero si indubitissime cōstat sub Augusto primū Cæsare: post partam pacē uniuersum terrarū orbē positis armis: abolitisq; discordiis generali pace & noua quiete cōpositū Romanis paruissē legibus: Romana iura: q̄ propria arma maluisse: spretisq; ducibus suis iudices elegisse Romanos. Postremo oibus gentibus cunctisq; puinciis innumeris ciuitatibus: infinitis populis: totis terris unā fuisse uoluntatē: libero honestoq; studio inseruire paci: atq; in cōmune cōsulere: quod prius ne una quidē ciuitas: uniusue populus ciuium: uel quod maius est: una domus fratru iugiter habere potuisset. Quod si etiam cum imperante Cæsare ista prouenerint: in ipso imperio Cæsaris illuxisse ortum in hoc mundo domini nostri Iesu Christi liquidissima probatione manifestum est: inuiti licet illi: quos in blasphemiā urget inuidia: cognoscere fateriq; coguntur: pacē istam totius mūdi & tranquillissimā serenitatē non magnitudine Cæsaris: sed potestate filii dei: qui in diebus Cæsaris apparuit extitisse: nec unius urbis impatori: sed creatori orbis uniuersi orbem ipsum generali cognitione paruissē: qui sicut sol oriens diē luce perfundit: ita misericorditer adueniēs extenta mundū pace uestierit. Quod plenius cum ad id ipsum: perficiente domino uentum fuerit: proferemus.

Romani Latinis bellum intulerunt. *Cap: VIII*

Torq̄tus
Minutia

Gitur. ccccix. ab urbe condita Romani bellum Latinis rebellantibus intulerūt: Mālio Torquato: & Decio Murena cōsulibus in quo bello unus cōsul interfectus est: alter extitit parricida. Manlius enim Torquatus filiū suum peremit: iuuenem uictorem interfectoreq; Metii Thusculani nobilis militis: & tum præcipue prouocantis atq; insultantis hostis. Alius uero consul: cum iterato conflictu illud cornu cui præerat cædi atq; affligi uideret: in confertissimos hostes sponte prolapsus occubuit. Manlius quis uictor: occursum tamē nobilium iuuenum Romanorū: qui legitime exhiberi solet: triūphans parricida nō meruit. Anno autē post hunc subsequente Minutia uirgo uestalis ob admissum incestum damnata est uiuaq; obrupta in campo: qui nunc Sceleratus uocatur.

Scelus matronarum. *Cap: IX*

a

T uero paruo ex in tpe interiecto: horresco referre: quod gestū est. Nā Claudio Marcello & Valerio Flacco cōsulib9 incredibili rabie & amore scelex Romanæ matronæ exarserunt. Erat utiq; fœdus ille ac pestilēs annus: inflictaq; iam undiq; cateruatim strages egerebantur: & adhuc penes omnes de corrupto aere simplex credulitas erat: cum existente quadā ancilla indice & conuincente. primū multæ matronæ ut biberent: quæ coxerant: uenena compulsæ: deinde simul ut hausere cōsumptæ sunt. Tanta autem multitudo fuit matronarū in his facinoribus cōsciæ ut. ccc. lxxx. damnatæ ex illis simul fuisse referantur.

LIBER TERTIVS

Alexander Rex a Lucanis uictus & occisus. *Cap: X*

a Nno ab urbe condita. ccc. xxii. Alexander rex Epirotarum Alexandri Alexandri Magni auunculus traiectis in Italiã copiis: cum bellum aduersus Romanos pararet: & circa finitimas Romæ urbes firmaret uires exercitus sui: rota auxiliãq; uel sibi acquirere uel hostibus subtrahere studens bellis exerceretur: a Sãnitibus qui Lucanæ genti suffragabantur maximo bello in Lucania uictus atq; occisus est. Sed quoniã aliquantũ Romanas clades recensendo progressus sum: uel Alexandri istius mētionē cōmonitus de Philippo Macedonũ rege qui Olympiadem huius Alexandri Epirotæ sororē uxorē habuit: ex qua Alexandrũ magnũ genuit: paucissimis annis retro repetitis magna paruis: inquãtũ potero: colligã.

De regno Philippi patris Alexandri regis Macedonia. *Cap: XI*

a Nno ab urbe condita. cccc. Philippus Amyntæ filius Alexandri pater Philippus regnũ Macedonũ adeptus. xxv. annis tenuit: quibus hos oēs acerbitatũ aceruos cunctasq; malorũ moles struxit. Hic primũ ab Alexandro fratre obfēs Thebanis datus per trienniũ apud Epaminundam strenuissimũ imperatorẽ & summũ philosophũ eruditus est. Ipso autẽ Alexandro interfecto scelere Eurydices matris: quibus ea cōmissio adulterio: & altero primũ filio occiso filiaq; uiduata generi nuptias mariti morte pepigisset compulsus a populo regnũ: quod paruo occisi fratris filio tuebat: suscepit: qui cũ foris cōcursu exurgentiũ undiq; hostiũ: domi autẽ deprehensarũ sæue insidiarũ metu fatigaret: primũ bellũ cũ Atheniensibus gessit. Quibus uictis arma ad Illyrios trãtulit multisq; milibus hostiũ trucidatis Larissam urbẽ nobilissimã cepit. Inde Thessaliã nõ magis amore uictoria: q̃ ambitione habendorũ equitũ Thessalorũ: quorũ robur exercitui suo admisce ret: inuasit. Ita Thessalis ex improviso præoccupatis atq; in ptatẽ redactis iungẽdo eqtũ peditũq; fortissimas turmas & copias inuictissimũ fecit exercitũ. Igitur uictis Atheniẽsibus subiectisq; Thessalis Olympiadẽ Euruche regis Molossorũ sororē duxit uxorē. Qui Eurucha cũ per hoc q; societate Macedonũ affinitate regis paciscebat: imperiũ suũ se dilaturũ putaret: per hoc deceptus amisit priuatũq; in exilio cōsenuit. Deinde Philippus cũ Methonã urbẽ oppugnaret: ictu sagittæ oculũ pdidit. Ipsam uero urbẽ mox expugnauit & cepit. Exin Græciã totam ppe cōsiliis præuentã uiribus domuit. Quippe Græciæ ciuitates dũ impare singulæ cupiũt impiũ oēs pdiderũt. Et dũ in mutuũ exitiũ sine modo ruunt: ab oĩbus uictæ periere: quod singulæ amitteret: oppressæ demũ seruietẽsq; senserũt: quarũ dum insanas cōcursatiões Philippus ueluti e specula obseruaret: auxiliũq; semp inferioribus suggerẽdo: cōtentiones belloꝝ fomites callidus doli artifex foueret: uictos sibi pariterq; uictores subiecit. Huic autẽ ad obtinẽdã totius Græciæ dñationẽ: dñatio imoderata Thebanorũ dedit facultatẽ: q; uictos Lacedæmonios ac phocēses: cadibus etiã rapinisq; cōfectos: cũ insup in cõi Græciæ cõcilio tãta pecuniæ multa onerauissent: q̃tam illi soluere nullo mō possent ad arma fugere coegerũt. Itaq; Phocēses & Philomene duce & auxiliis Lacedæmoniorũ Atheniẽsiũq; fulti cōmissa pugna hostibusq; fugatis Thebanorũ castra ceperũt. Sequenti prælio inter imensas utriusq; populi strages Philomenes occisus est. In cuius locum cum Phocenses Oenomanum ducem creauerũt. Porro autẽ Thebani & Thessalines omisso delectu ciuiũ: Philippũ Macedonia regẽ: quẽ hostẽ prius repellere labo

Olympias

Græci subacti

Philomenes

rabant:ultrō sibi ducem expetiuerūt. Commisso p̄ccelio & Phocensibus pene ad
 internitionē cæsis uictoria ad Philippum cōcessit. Sed Athenienses audito belli
 Thermo
 pylæ
 cumentu:ne Philippus transfret in Græciā angustias Thermopylarū pari ratione:
 sicut aduentantibus antea Persis occupauere. Igitur Philippus:ubi exclusum se
 ab ingressu Græciæ perstructis Thermopylis uidet:paratum in hostes bellū uer
 tit in socios. Nam ciuitates quarū pauloante dux fuerat:sibi gratulantes ac se ex
 cipientes patentes hostiliter inuadit:crudeliter diripit:omniq; societatis cōscien
 tia penitus abolita coniuges liberosq; omniū sub corona uendidit:tempa quoq;
 uniuersa subuertit:spoliauitq;:nec tamē unq; per .xxv. annos quasi iratus diis uī
 ctus est. Post hæc in Cappadociā transiit. Ibiq; bellū pari perfidia gessit:captos
 Philippi
 perfidia.
 per dolum finitimos reges interfecit:totāq; Cappadociam imperio Macedoniae
 subdidit. Inde post cædes & incēdia deprædationesq; in socias urbes gestas par
 ricidia in fratres cōuertit:quos patri ex nouerca genitos cū cohæredes regni ue
 reretur:interficere aggressus est. Cum aut unum ex his occidisset:duo in Olyn
 thum confugerūt:quā mox Philippus hostiliter aggressus urbem antiquissimā
 & florentissimā:cædibus ac sanguine repletā opibus hominibusq; uacuauit ab
 stractos etiā fratres supplicio & neci dedit. Dehinc cum excidio sociorū & parr
 cidio fratrum elatus licere sibi omnia:quæ cogitauisset putaret auraria loca in
 Thessalia & argenti metalla in Thracia inuasit:ac ne aliquod ius uel fas inuio
 latum prætermitteret:præoccupato mari & classe dispersa piraticā quoq; exer
 cere instituit. Præterea cū eū fratres duo Thracia reges de regni terminis ambi
 gentes:iudicem ex consensu præoptauissent:Philippus more ingenii sui ad iudi
 cium tanq; ad bellum cum instructo exercitu ingressus inscios iuuenes uita re
 gnoq; priuauit. Athenienses uero qui prius Philippi ingressum Thermopylarū
 munitione repulerant ultro pacem eius expetentes fraudulentissimū hostem de
 neglecta introitus custodia commonuerunt. Cæteræ etiam Græciæ ciuitates ut
 intentius ciuilibus bellis uacarent:sub specie pacis & fœderis sponte se externæ
 dominationi subiecerunt. Maxime cum Thessali Boetiq; poscerēt Philippum:
 ut professum se aduersum Phocenses ducem exhiberet:susceptumq; bellum ge
 reret contra Phocenses:adhibitis secū Atheniensibus & Lacedæmoniis:uel dif
 ferri bellum:uel auferri precio & precibus laborabant. Philippus tacite utrisq;
 diuersa promisit:Phocensibus pacem & ueniam se daturum sacramēto confir
 mans. Thessalis uero affuturum se mox cum exercitu spondet:bellum tamē ab
 utrisq; parari uetat. Igitur Philippus instructis copiis angustias Thermopylarū
 securus ingredit: easq; occupatas:dispositis præsidiis emunit. Tuncq; primū se
 nō Phocenses soli sed & omnis Græcia captā esse persensit. Siquidē primo Pho
 censes Philippus rupta fide calcatoq; sacramento infandæ dilacerationi dedit.
 Inde omniū urbes finesq; populatus cruenta præsentia effecit:ut etiā absens ti
 meretur. Vbi uero in regnū rediit more pastorū qui pecora sua nūc per æstiuos
 nūc per hybernos saltus circūducunt:populos & turbas ut illi replenda:uel re
 linquēda quæq; loca uidebant:ad libidinē suā transfert. Miserāda ubiq; facies:
 & atrocissimū miseriæ genus obuersabatur:ppeti excidiū sine irruptione:sine
 bello captiuitatē:sine crimine exiliū:sine uictore dominatū:premit miseros in
 ter iniuriarū stimulos superfusus pauor:ipsaq; dissimulatione dolor crescit hoc

LIBER TERTIVS

altius demissus: quo minus profiteri licet timentibus ne ipsæ quoque lachrymæ pro
 cōtumacia accipiantur: alios populos auulsos a sedibus suis finibus hostiū op/
 ponit: alios in extremis regni terminis statuit: quosdā æmulatione uiriū ne pos/
 sent quod posse credebant in supplementi exhaustæ urbiū diuidit. Ita gloriosis/
 simū illud quondā florētis Græciæ corpus in multas laceratasque particulas ex/
 tincta primū libertate cōcidit. Sed hæc cum per aliq̄tas Græciæ ciuitates exer/
 cuisset: & tamē oēs metu premeret coniciens ex præda paucorū opes omniū ad
 pficiendam æqualem in uniuersis uastationē utili emolumēto necessariā mari/
 timā urbem ratus Byzantium nobilem ciuitatē aptissimā iudicauit ut recepta/
 culum sibi terra marique fieret eamque obsistentem ilico obsidione cinxit.

Byzantii
obsidio

De ciuitate Byzantio quæ Constantinopolis dicta est. *Cap: 11*

Hæc autem Byzantium quondā a Pausania rege Spartanorū cōdita.

Post autē a Constantino christiano principem maius aucta & Con/
 stantinopolis dicta gloriosissimi nunc imperii sedes & totius caput orientis est.
 Philippus uero post longam & irritam obsidionē: ut pecuniam quā obsidendo
 exhauserat prædando repararet piraticā aggressus est. Captas itaque clxx. naues
 mercibus confertas distraxit: & anhelanti inopiæ parua recreatione subuenit.
 Inde propter agendā prædam & curandam obsidionē diuisit exercitū. Ipse autē
 cum fortissimis pfectus multas Cherronesi urbes suscepit: profligatisque populis
 opes abstulit. Ad Scythiā quoque cum Alexādro prædandi intentione ptransiit.
 Scythas tūc Etheas regebat: qui cum Istriano bello premeretur: auxilia a Phi/
 lippo per Apollonienses petiit: sed cōtinuo Istriano rege mortuo: & belli metu
 & auxilioque necessitate liberatus pactionē fœderis cū Philippo habitā dissoluit.
 Philippus dimissa obsidione Byzantii Scythicū bellum totis uiribus aggreditur.
 Cōmissoque prælio cum Scythæ & numero & uirtute præstarēt. Philippi fraude
 uincunt. In ea pugna. xx. M. uiroꝝ ac fœminarū Scythicæ gentis capta: pecorū
 magna copia abducta: auri atque argenti nihil repertum. Nam & ea res primo fi/
 dem inopiæ Scythicæ dedit. Viginti milia nobilium equorū sufficiendo generi
 in Macedoniā missi sunt. Sed reuertenti Philippo Traballi bello obuiat. In quo
 ita Philippus in femore uulneratus est: ut per corpus eius equus interficeretur.
 Cunque eum omnes occisum putarent in fugam uersi prædam amiserunt. Aliquā
 tula deinde mora dum cōualescit a uulnere: in pace conuicuit. Statim uero ut
 conualuit: Atheniensibus bellum intulit: qui in tanto discrimine positi Lacedæ/
 monios quondam hostes: tunc socios asciscunt: totiusque Græciæ ciuitates legatio/
 nibus fatigant: ut cōmunem hostem cōmunibus uiribus petant. Itaque aliquantæ
 urbes Atheniensibus sese coniunxere: quasdam uero ad Philippum belli metus
 traxit. Prælio cōmisso cum Atheniensis longe maiori numero militū præstarēt:
 assiduis tamen bellis indurata Macedonum uirtute uincuntur: quā pugnā lon/
 ge omnibus anterioribus bellis atrociorē fuisse ipse rerum exitus docuit.

Philippi
piratica

Scythæ

Traballi

Græcia libertatem suam amisit. *Cap: 12*

Nam & hic dies apud uniuersam Græciæ acq̄sitæ dominationis gloriā:
 & uetustissimæ libertatis statū finiuit. Postea Philippus cruentissimā Græcorū
 uictoriā in Thebanos & Lacedæmonios exercuit. Siquidē principes ciuitatum seruitus
 alios securi percussit: alios in exiliū egit: & omnibus bonis priuauit. Pulsos quidē

a ciuibus in patriam restituit: ex quibus. ccc. exules iudices rectoresq; præfecit: qui ut antiquū dolorē noua potestate curarēt: pressos infœliciter populos in spē libertatis respirare nō sinerēt. Præterea magno delectu militū in subsidiū regiæ dispositionis ex tota Græcia habito. cc. M. peditū: & .xv. M. eqtū absq; exercitu Macedonū & infinita gentiū Barbarie Perlicæ expeditioni in Asiā missurus instruxit. Tres duces: hoc est Parmenionē: Amyntā & Attalū præmittēdos in Perfas legit. Et dum suprascriptæ copiæ de Græcia cōgregarent: Alexādri qui erat Olympiadis uxoris suæ frater & post a Sabinis in Lucania prostratus est: quē Epiri regē ob mercedē stupri ppetrati in eū cōstituerat nuptias in copulando ei filiā suā Cleopatrá celebrare decreuit: qui cum pridie q̄ occideret interrogatus fuisset: quis finis homini esset magis optādus rñdisse fertur: eū esse optimū: qui uiro forti post uirtutū suarū gloriam in pace regnāti sine cōflictatione corporis & dedecore animi subitus & celer inopinato ferro potuisset accidere: quod ipsi mox cōtingit. Nec ab iratis diis quos semp paruipēderat: quorūq; aras tēpla si mulacraq; subuerterat: quin lectissimā ut ipsi uidebat mortē adipisceret: potuit impediri. Nā die nuptiarū: cū ad ludos magnifice apparatus inter duos Alexandros generū filiūq; cōtenderet: Pausania nobili Macedonū adolescente in angustis sine custodibus circūuētus occisus est. Asserant nūc multisq; hæc uocibus efferant quasi uiroꝝ fortium laudes & facta fœlicia quibus amarissimæ alioꝝ calamitates in dulces fabulas cedunt: si tamen nunq̄ ipsi iniurias quibus aliquādo uexantur: relatu tristiori deplorent. Si uero de propriis querimoniis tantū alios audientes affici uolunt q̄nantū ipsi perpetiēdo senserunt: prius ipsi non præsentibus præterita: sed gestis gesta cōparent: & utraq; ex auditu: uelut certi alienoꝝ arbitri iudicent per .xxv. annos incendia ciuitatum: excidia belloꝝ: subiectiones prouinciæ: cædes hominū: opum rapinas: prædas pecoꝝ: mortuoꝝ uenditiones: captiuitatisq; uiroꝝ unius regis fraus effera. & dominatus agitauit.

Alexander successit Philippo in regnum. *Cap. xlv*

Philippi mors **Caudinæ furculæ** **Romani sub iugū missi**

Ufficerent ista ad exemplū miseriæ insinuata memoriæ nostræ gesta per Philippum: etiā si Alexāder ei nō successisset in regnū. Cuius bella: imo sub cuius bellis mūdi mala ordine sequētia suspendo paulisper: ut in hoc loco pro cōuenientia tēpoꝝ Romana subiiciā. Anno ab urbe condita. ccccxxvi. Caudinas furculas satis cælebres & famosas: insignis Romanorū fecit infamia. Nam cum superiore bello uiginti milia Sannitū Fabio magistro equitū pugna conferente cecidissent: circūspectiore cura Sānites ac magis instructo apparatu apud Caudinas furculas confederūt. Vbi cum Vecturiū & Posthumiū consules omnesq; copias Romanorū angustiis locoꝝ armisq; clausissent: Pontius dux eorū intantū abusus est uictoriæ securitate: ut Hærenium patrē consulendū putaret: utrū occideret clausos: an parceret subiugatis: ut uiuos tamē dedecori reserua- ret: elegit. Romanos enim antea sæpissime uinci & occidi: nunq̄ autem capi: aut ad deditiōē cogi potuisse constabat. Itaq; Sannites uictoria potiti uniuersum exercitum Romanū turpiter captum: armis etiā uestimentisq; nudatū: tantū sin- gulis uilioribus operimentis ob uerecunda corpoꝝ tegenda concessis: sub iugo missum seruitioq; subiectū: lōgū agere pompæ ordinē præceperūt. Sexcētis aut eqtibus Romanis in obsidatū receptis oneratos ignominia cæteris rebꝫ uacuos

LIBER TERTIVS

cōsules remiserūt. Quid de exaggerāda huius fœdissimi fœderis macula uerbis laborē: qui tacere maluissem? Hodie enī Romani aut oīno nō essent: aut Sānio dñante seruiret: si fidē fœderis: quā sibi seruari a subiectis uolūt: ipsi subiecti Sānitibus seruauissent. Posteriore anno infringūt Romani firmatā cū Sānitibꝫ pactionē: eosq; in bellum cogūt: quod Papyrio cōsule insistente cōmissum magnas strages utriusq; populi dedit. Cūq; hinc ira recentis infamiæ: inde gloria p̄ximæ uictoriæ pugnātes stimulare: tādē Romani p̄tinaciter moriēdo uicerūt: nec cædi pariter uel cædere destiterūt: nisi postq̄ uictis Sānitibꝫ: & capto duce cog; iugū reposuerūt. Idē deinde Papyrius satricū: expulso inde Sānitico præsidio: expugnauit: & cepit. Hic aut̄ Papyrius adeo tūc apud Romanos bellicosissimus habebat: ut cū Alexāder magnus disponere diceret ab oriēte descēdēs obtinere uiribus Aphricā: atq; inde in Italiā trāsuehi: Romani inter cæteros duces tūc in reipublica sua optimos: hūc præcipuū fore: qui Alexādrī impetū sustinere possent: meditentur.

Initium regni Alexandri magni. *Cap. xv*

Gitur Alexāder anno ab urbe condita. ccccxxvi. patri Philippo successit in regnū: qui primā experiētiā animi & uirtutis suæ cōpressis cæleriter Græcorū motibus dedit: quibus auctor ut ab impio Macedonum deficerent: Demosthenes orator auro Persarū corruptus: extiterat. Itaq; Atheniensibus bellū deprecātibus remisit: quos insuper etiā multo metu soluit. Thebanos diruta ciuitate delcuit: reliquos sub corona uēdidit. Cæteras uero urbes Achaia & Thessaliae uectigales fecit. Illyricos quoq; & Thracas translato mox abhinc bello domuit. Inde p̄fectus ad Persicū bellū: oēs cognatos ac p̄ximos suos interfecit. In exercitu eius fuisse t̄m. mō. peditū. xxxii. milia: equitū. iiii. M. d. naues. c. lxxx. referunt. Hac tā parua manu uniuersum terrarū orbē utrū mirabilius sit q̄ uicerit: an q̄ aggredi ausus fuerit: incertū est. Primo eius cum Dariō rege cōgressu. dc. M. Persarū in acie fuerūt: quæ nō minus arte Alexādrī superata: q̄ uirtute Macedonū terga uerterunt. Magna igit̄ cædes Persarū fuit. In exercitu aut̄ Alexādrī. cxx. equites: & nouē t̄m. pedites defuere. Deinde Gordien Phrygiae ciuitatē: quæ nūc Sardis uocitat̄: obsessam expugnatāq; cepit: ac direptioni dedit. Inde nūciato sibi Darii cū magnis copiis aduentu: timēs angustias: quibus inerat locorū: Taurū montē mira celeritate transcendit: & .d. stadiis sub una die cursu trāsmissis Tharsum uenit: ibiq; cū sudans in cydnū perfrigidū amnē descēdisset: obriguit: cōtractu neruorū p̄ximus morti fuit. Interea Darius cū. ccc. M. peditū: & .c. M. equitū in aciem procedit. Mouebat hæc multitudo hostium etiā Alexādrū maxime respectu paucitatis suæ: quīs iam pridē. dc. M. hostiū eadem paucitate superatis nō solum nō timere pugnā: sed etiam uictoriā sperare didicisset. Itaq; cū intra iactum teli uterq; constitisset exercitus & intentos in signū belli populos discurrentes principes uariis incitamentis acuerent: ingentibus utrinq; animis pugna cōmittit̄. In qua ambo reges Alexāder & Darius uulnerant̄: ac tādīu certamē anceps: quoadusq; fugeret Darius. Exinde cædes Persarū secuta est. Ibi tunc peditū. lxxx. M. equitū: decem milia cæsa: capta aut̄ quadraginta. M. fuere. Ex Macedonibus uero cecidere centū. xxx. pedites: equites. cl. In castris Persarū multū auri cæterarūq; opū reptū est. Inter captiuos castrorū mater & uxor eadēq; soror & filiae duæ Darii fuere. Quarū redēptionē

Darius cū etiā oblata regni dimidia parte nō impetrauisset: tertio cūctis Persarū uiribus sociorūq; auxiliis cōtractis bellū instaurat. Sed dū hæc Darius agit: Alexander Parmenionē ad inuadēdā Persicā classē cū copiis mittens ipse in Syriā p̄ficiscit: ibiq; ex multis sibi regib; cū insulis ultro occurrētib; alios elegit: alios mutauit: alios p̄didit: Tyrū urbē antiq̄ssimā & florētissimā: fiducia Carthaginensiu cognatorū sibi obsistētē oppressit & cepit. Exin Ciliciā: Rhodū atq; ægyptū p̄tinaci furore puadit. Inde ad tēplū Iouis Ammonis p̄git: ut mēdacio ad tēpus cōposito ignominiā sibi priis icerti & infamiā adulteræ m̄ris aboleret. Nā accersitū ad se phani ipsi; antistitē ex occulto monuit: qd sibi tāq; cōsulētī r̄nderi uelit: sicut historici eorū dicunt. Ita certus Alexander fuit nobisq; p̄didit: diis ipsis mutis & surdis uel ī pt̄ate eē antistitis qd uelit fingere: uel ī uolūtate cōsulētis: qd malit audire: reuertēs ab Ammone ad tertiū Persicū bellū Alexandriā ī Aegypto cōdidit. Darius uero spe pacis amissa. ccciiii. M. peditū: & c. M. eqtū Alexandro ab Aegypto reuertētī apud Tharsū bello se opponit. Nec pugnae mora: oēs cæca rabie ī ferrū ruūt: Macedones totiēs a se uictis hostib; aiosi: Persæ: nisi uincāt: mori præoptātes. Raro ī ullo proelio tm̄ sanguis fusus ē. Sed Darius cū uinci suos uideret: mori ī bello paratus: p̄suasu suorū fugere cōpulsus est. Hoc proelio Asiæ uires & regna ceciderūt: totusq; oriens in pt̄atē Macedonici cessit impii: atq; ita attrita est in hoc Persarū oīs fiducia: ut post hoc nullus rebellare ausus sit: patieretq; Persæ post imperiū tot annorū iugum seruitutis acciperent.

Alexander Darium uicit. *Cap. XLVI*

Darius uictus
Darii mors
Occisorū numerus

a Alexander nāq; triginta q̄ttuor cōtinuis dieb; castrorū prædā p̄cēssit: ac Persepolim caput Persici regni: urbē famosissimā: cōfertissimāq; opibus toti; orbis: iuasit. Dariū uero cū appingis suis uictū cōpedib; aureis teneri cōpisset: p̄seq̄ statuit. Itaq; iusso ut se sequerēt exercitu: ipse cū. M. militū p̄fect; iuenit ī itinere solū relictū: multis cōfossū uulnerib; & extrema uitæ p̄ uulnera efflantē. Hūc mortuū inani misericordia efferi: & in sepulchris maiorū sepeliri præcepit: cui; nō dicā matrē uel uxorē: sed et paruulas filias crudeli captiuitate detinebat. In tāta malorū multitudine difficillima dictis fides: trib; proeliis toti; dēq; ānis q̄nq; decies cētena. M. peditū eqtūq; cōsumpta sūt. Et hæc qdē ex eo regno illisq; populis: uñ iā ān ānos nō multo plures decies nouies cētena. M. p̄fligata referunt: q̄q; extra has clades p̄ eodē tres ānos & Asiæ ciuitates plurimæ oppressæ sūt: & Syria tota uastata: Tyrus excisa: Cilicia exinanita: Cappadocia subacta: Aegyp̄t; addicta sit: Rhodus quoq; insula ultro ad seruitutē tremefacta successerit: plurimæq; subiectæ Taurorū puiciæ: atq; ipse mōs Taurus diu detrectatū iugū domit; & uict; accepit: & ne forte qsq; opinēt uel oriētē solū Alexandri uirib; subactū: uel Italiā tm̄mō Romana inq̄titudine fatigatā: tūc et bellū Agidis Spartanorū regis ī Græcia. Alexandri regis Epiri ī Lucania: Zopyriōis præfecti in Scythia gerebat: quorū agis Lacedæmoni; excitata: & rebellāte secū uniuersa Græcia cū Antipatri fortissimis copiis cōgressus iter magnas utrorūq; strages: & ipse p̄cubuit. Alexander at ī Italia affectās occidētis impiū: amulās Alexandrū magnū: post numerosa & grauiā bella ibidē gesta: a Brutiis Lucanisq; supat; ē: corpusq; ei; ad sepulturā uēditū. Zopyriō uero præfect; Pōti adunato. xxx. M. exercitu: Scythis bellū īferre ausus ē: & usq; ad iternitionē cæsus fūdīt; cū oib;

LIBER TERTIVS

copiis suis abrasus est. Igitur Alexāder magnus post Darii mortem Hyrcanos & Mardos subegit: ubi etiā illū adhuc bello intentū Thalestris: siue Minothea Thalestris excita suscipiendæ ab eo sobolis gratia cū. ccc. mulieribus p̄cax Amazon inuestris nit. Post hæc Parthorū pugnā aggressus: quos diu obnitentes deleuit: p̄p̄modū Parthi anteq̄ uicit. Inde Dracas Euergetes Parymas: Patapamēnos: Hydaspios: cæterosq; populos qui in radice: Caucaſi morabantur: subegit urbe ibi Alexādria sup̄ Caucaſi amnē Tanaim cōstituta. Sed nec minor eius in suos crudelitas: q̄ in hostē rabies accolæ fuit. Docēt hoc Amyntas cōsobrinus occisus: nouerca fratresq; eius necati: Parmenio & Philotas trucidati: Attalus: Eurylochus: Pausanias: multiq; Macedoniæ principes extincti: Clitus quoq; annis grauis: amicitia uetus nefarie interfectus. Qui cū in cōuiuio fiducia regiæ amicitia aduersus regē opa sua Philippo præponentē memoriā patris tueret: ab offenso frustra rege uenabulo trāssossus: cōmune cōuiuū moriēs cruetauit. Sed Alexāder humani sanguinis insaturabilis siue hostiū siue etiā sociorū: recentē tamē semp̄ sitiebat cruorē. Itaq; pertinaci impetu in bella p̄currēs Chorasmos & Dacos: indomitā gentē in deditiōnē accepit. Callisthenē philosophū: sibiq; apud Aristotelē cōdiscipulū cū plurimis aliis principibus: q; eū deposito salutādī more: ut deū nō adoraret: occidit. Post hæc Indiā petit: ut oceano ultimoq; oriēte finiret impiū. Nysam urbē adiit. Dedalos montes regnaq; Cleophilis reginæ expugnauit: quæ cū se dedidisset: concubitu regnum redemit.

Indiam ingressus est Alexander. *Cap. xvii*

Eragrātā perdomitaq; Alexāder India: cū ad saxum miræ asperitatis: India
 p̄ miræq; magnitudinis & altitudinis: in quod multi populi cōfugerāt: peruenisset: cognoscit Herculem ab expugnatione eiusdē saxi terræ: motu p̄hibitū: æmulatione p̄motus: ut Herculis acta sup̄aret: cū summo labore ac piculo saxo potitus oēs loci eius gentes in deditiōnē accepit. Cum Poro fortissimo Indorū rege cruentissimū bellū gessit: in quo Alexāder cū ipso Poro singulariter cōgressus: occisq; deiectus equo: concursu Satellitū præsentia mortis euasit. Porus multis uulneribus cōfossus retentus & captus est: quo ob testimonium uirtutis in regnū restituto: duas sibi cōdidit ciuitates Niciā & Bucephalā: Bucephala urbs q̄ de noīe equi sui ita uocari præcepit. Inde Arestas Stathenos Passidas & gāgari das cæsis eorū exercitibus Macedones expugnauere: cūq; ad cōfines uētū esset. Ibi cōtra. cc. milia equitū hostiū pugnā cōseruerunt. Et cū ætate detriti: animo ægri: uiribus lassī difficile uicissent: castra ob memoriā plus solito magnifica cōdiderūt. Exin Alexāder ad amnē agasinū pergīt. Per hūc in oceanū deuchitur: ibi Gessonas Sybosq; quos Hercules cōdidit: oppressit. Hinc Mardos & Subagras nauigat: quæ gentes eū armatis. lxxx. milibus peditū excipiūt. Cōmissioq; p̄celio diu anceps & cruenta pugna: tandē tristē pene oēm uictoriā Macedonibus dedit. Nā fuis hostiū copiis Alexāder exercitū ad urbē duxit. Et cū myrū ascendisset primus: uacuā ciuitatē ratus solus introrsum desiliuit: quē cū undiq; infesti hostes circūdedissent: incredibile dictu est: ut eum nō multitudo hostiū: nō uis magna telorum: nō tantus laceſsentium clamor terruerit. Solus tot milia ceciderit: ac fugarit. At ubi se obrui a circūfusa multitudine persensit: muri obice posteriora tutatus: cōtrarios facilius eo usq; sustinuit: donec ad periculū eius clamorēq; hostiū p̄fractis muris exercitus omnis irrūperet. In eo p̄celio sagitta discrimē

sub māmā traiectus: fixo genu catenus pugnavit: donec cum a quo uulneratus
esset: occideret. Inde cōscensis nauibus cū oceani littora pagraret: ad urbē quā/
dam cui Ambira Rex erat: puenit. Sed in expugnatione ciuitatis magnā partē
exercitus sagittis hostiū ueneno illitis amisit: ac post herba per somniū sibi ostē
sa: & in potū sauciis data: cū reliquis subueniretur: urbē expugnauit & cepit.

Oēs puincia i Babylonia ad Alexādrū territæ legatos: pacē petētes miserūt.

Ost quasi circūacta meta de oceano Indū flumē ingressus Babylona
p celeriter rediit: ubi cum exterritæ totius orbis puinciaꝝ legati oppe
riebantur: hoc est Carthaginensium & totius Aphricæ ciuitatū: sed &

Hispanorū: Galloꝝ: Siciliae Sardiniaꝝq;. Plurimæ præterea partis Italiae tantus
rumor in summo oriente cōstituti ducis populos: ultimiq; occidentis inuaserat:
ut inde peregrinā toto mūdo cerneret legationē quo uix crederes peruenisse ru

Alexādrī mors. morē. Alexāder uero apud Babyloniā cū adhuc sanguinē sitiens male castigata
auiditate ministri insidiis uenenū potasset: interiit. O dura mens hominū: & cor
semper inhumanū. Ego ipse qui hæc pro asserenda omniū tēporū alternata cala

mitate percenseo: in relatu tanti mali: quo uel ipsa morte uel formidine mortis
accepta totus mūdus intremuit: nunquid nō lachrymaui oculis: nunquid non
corde cōdolui: nunquid nō reuoluēs hæc propter cōmunē uiuendi statū maiore

miserias meas feci: cum tamē si quādo de me ipso refero ut ignotos primū Bar/
baros uiderim: ut infestos declinauerim: u dominātibus eblanditus sim: ut infi

deles præcauerim: ut insidiātes subterfugerim: postremo ut persequētes in mari
saxis: spiculisq; appetentes: manibus etiā pene iam apprehendentes repētina ne/
bula circūfusus euaserim: cunctos audientes me in lachrymas cōmoueri uelim:

& tacitus de nō dolentibus doleā reputans duriciē eorū: qui quod nō sustinere
non credunt. Hispanus Mauritanus ad supplicandū Alexādro Babylona adiit:
cruentūq; dominū ultro ne hostē exciperet: per Asyriā Indiāq; quæsiuit: terrarū

metas lustrās: & utriq; infelicitèr notus oceano: & tamē tā uiolentæ necessitatis
memoria uel obliuione defecit: uel uiluit uetustate. Et nos ppetuæ recordationi
hæsurū putamus: quod plurima orbis parte secura unū angulū fugax latro uio

lauit: quasi uero Gothorū & Sueuorū pacē ut nō dicā uersa uice Indus uel Asy/
rius: sed etiā uel ipse qui hostē patitur: Hispanū orauerit. At uero si illa Alexan
dri tēpora laudanda potius ppter uirtutē: qua totus orbis obtentus est: quā dete

standa ppter ruinā: qua totus orbis effusus est: iudicant: inuenient & modo plu
rimi: qui hæc laudanda censeāt: quod multa uicerūt: & miserias aliorū fœlicitatē
suā reputent. Sed dicet quispiam. Isti hostes Romani sunt. Respōdebitur. Hoc

& tunc toto orienti de Alexādro uidebat: talesq; & Romani aliis uisi sunt: dum
bellis quietos ignotosq; petiuerūt. Sed illi acquirere regna: isti euertere stndent.
Sepata sunt hostis excidia & iudicia uictoris. Siquē & illi prius eos bellis affli

xerūt: quos postea legibus suis ordinarūt: & hi nūc hostiliter turbāt: quæ q; nō
pmiserit deus: si edomita obtinerēt: ritu suo cōponere molirent dicēdi posterī re
ges magni: qui nūc nouissimi hostes adiudicant. Quolibet hæc gesta talia noīe

cēseant: hoc est siue dicant miseriarū: siue uirtutes utraq; prioribus cōparata hoc
tpe minora sunt: atq; pro nobis ita utraq; faciūt in cōparatione Alexandri atq;
Persarū: si uirtus nūc uocāda est: minor est hostiū si miseria minor ē Romanorū.

LIBER TERTIVS

Papyrius consul contemptis auguriis magnam consecutus est uictoriam. *Cap: XIX*

Nno ab urbe condita. ccc. l. Fabio Maximo quinquies Decio Muræna
 quater cōsulib⁹: quattuor fortissimi florētissimiq; populi Italiae ī unū
 agmē fœdusq; coierūt. Nāq; Hetrusci & Vmbri Sānites & Galli uno Hetrusci
 agmine cōspirantes Romanos delere conati sunt. Tremefacti hoc bello Roma/ Vmbri
 norū animi: & labefacta fiducia est: nec ausi sunt tantū sperare de uiribus: dolo Sānites
 diuidere hostes potius rati pluribus se bellis implicauere q̄ grauibus. Itaq; cum Galli
 quibusdam suis ad populandos hostiles agros in Vmbriā Hetruriāq; præmissis
 Vmbroꝝ Hetruscoꝝq; exercitū redire ad tuitionē suorū coegissent: cū Sānitib⁹
 & Gallis bellum inire properarūt. In quo bello cū Galloꝝ impetu premerentur
 Romani: Decius cōsul occisus est. Fabius tamē post magnā Decianæ partis stra
 gem: tandem uicit. Eo prælio. xl. M. Sannitū: siue Galloꝝ cæsa sunt. Romanoꝝ
 uero septē. M. ex Decii tūmodo parte qui occisus est: referunt. Fuisse autē absq;
 Hetruscis & Vmbri: quos astu Romani bello auocauerūt: Galloꝝ & Sannitū
 .xl. M. peditū & .x. M. equitū. At uero septē. M. Liuius refert: & carpentarios
 .M. in armis cōtra aciem stetisse Romanā. Sed ut sæpe dictū est: semp Roma/
 noꝝ aut domesticā quietē extraneis bellis interpellatā: aut externos euentus mor
 bis interioribus aggrauatos tantū: ut omnimode ingētes animi undecūq; preme
 rentur. Hanc cruentā tristēq; uictoriā pestilentia ciuitatis onerauit: & triūphales Prælium
 pompas obuiæ mortuoꝝ exequiæ polluerunt. Nec erat cui de triumpho gaudia
 suaderent: cū tota ciuitas aut ægris suspiraret: aut mortuis. Sequit̄ annus quo
 Romani instaurato a Sannitibus bello uicti sunt: atq; in castra fugerūt. Postea
 uero Sānites nouū habitū animūq; sumētes hoc est de argentatis armis ac uesti
 bus paratoq; animo: nisi uincant: mori bello sese offerūt: aduersum quos Papy
 rius cōsul cū exercitu missus cū a pullariis auguribus uana cōiectantibus cōgre
 di prohiberet: irridens eos tā fœliciter confecit bellū: q̄ cōstanter arripuit. Nā in
 hoc prælio. xii. M. hostiū cæsa. tria. M. capta referunt. sed hāc quoq; istius uere
 laudandā historiā: quā uani haruspices impedire nō potuerūt: oborti subito cor
 rupere morbi. Nam tanta ac tā intollerabilis pestilentia tunc corripuit ciuitatē: Pestilētia
 ut ppter eā quacūq; ratione sedandā: libros Sibyllinos cōsulendos putarint: hor
 rendūq; illū Epidauriū colubrū cū ipso Aesculapii lapide aduexerint: quasi ue
 ro pestilētia aut ante sedata nō sit: aut post orta nō fuerit. Præterea altero abhinc
 anno Fabius Gurges cōsul male aduersus Sānites pugnauit. Nāq; cōmissio exer
 citu uictus in urbem refugit. Itaq; cū senatus de imouendo eo deliberaret pater
 eius Fabius Maximus ignominia filii deprecatus legatū se filio iturū ultro ob
 tulit: si illi depellendæ ignominia & gerendi iteꝝ belli facultas daret. Quā im
 petrata prælioq; cōserto: cū subito pugnantē filiū cōsulem insistente Pontio Sā
 nitum duce: & infestis hostiū telis cōclusum uideret: in mediū se agmen pius se
 nex equo uectus ingessit. Quo factō permoti Romani tota ibi incubere acie:
 donec ipsum ducē Pontiū deleto hostili exercitu: uictū oppressumq; ceperunt.
 Cæsa sunt in eo prælio Sānitū. xx. M. capta autē. iiii. M. cum rege suo. Tandēq;
 Sāniticū bellū quod per. xlix. annos multa Romanoꝝ clade trahebat: capti du
 cis destitutione finitū est. Anno subsequēte cū Sabinis Curio cōsule bellū gestū Belli fi
 est: ubi quot milia hominū interfecta: quot capta sint: ipse cōsul ostendit: qui cū nis

in senatu magnitudinē acquisiti agri Sabini & multitudinē capti populi referre uellet: numerū explicare non potuit. Anno ab urbe cōdita. cccc. lxxiii. Dolobella & Domitio cōsulibus Lucani Brutii Sannites quoq; cū Hetruscis & senioribus Gallis facta societate: cum rediuiuū cōtra Romanos bellum molirent: Romani ad exorādos Gallos misere legatos: quos cum Galli interfecissent: Cæcilius prætor ob ulciscendā legatorū necē & cōprimendū multorū hostiū impetū cū exercitu missus ab Hetruscis Gallisq; oppressus interiit. Septē præterea tribuni militum in ea pugna occisi: multi nobiles trucidati. xliii. M. etiā militū Romanorū illo bello pstrata sunt. Ita aut quotiescūq; Galli exarserūt: totis opib⁹ suis Roma detrita ē: ut sub pnti nūc cōcursatiōe Gothorū magis debeat meminisse Galloꝝ.

Cap: 22 Mortuo Alexādro rege Macedoniae duces eius mutuis se bellis cōsūperunt. **A** T ego nunc reuocor ut hæc eadē tēpora qbus Romani ista perpeffi sunt: & quæ iter se bella gesserūt Macedonū duces reuoluā: qui mortuo Alexādro sortiti diuersas puincias: mutuis se bellis cōsumpserūt:

quorū ego tumultuosum tēpus ita mihi expectare uideor: quasi aliqua imensa castra per noctē de spectaculo montis aspectans nihil in magni cāpi spatio præter innumeros focos cernā. Ita per totū Macedoniae regnū hoc est p uniuersam Asiā Alexādrī & plurimā Europæ partē Lybiæq; uel maximā horrēdi subito belloꝝ Globi coluxerūt. Qui cum ea præcipue loca: in qbus exarsere: populati sunt: reliqua oīa

terrore rumoris: quasi fumi caligine turbauerunt. Sed nequaquā tantorū regum ac regnoꝝ bella excidiaq; explicabo: nisi prius ipsa cū regibus regna pdidero. Igit Alexāder per .xii. annos tementē sub se orbem ferro pressit. Principes uero eius .xliii. annis dilaniauerūt: & ueluti optimā prædā a magno leone prostratā auidi discerpere catuli: seq; ipsos ī rixā iuicē irritatos prædæ æmulatōe fregerūt. Itaq;

Diuisio puinciarū priā Ptolemæo Aegypti & Aphricæ Arabiaq; pars sorte puenit. Cōfinē huic puinciae Syriā Laomedon Mitylenæus Ciliciā: Philotas & Philo Illyrios accæpit. Mediæ maiori acropatus: minori socer Perdicaæ præponit. Sufania gēs Scyno. Phrygia maior Antigono Philippi filio assignat. Lyciā & Pamphiliā Learchus Cariā Cassander. Lydiā Menāder sortiunt. Leonatus minorē Phrygie accæpit.

Thracia & regiones pontici maris Lysimacho. Cappadocia cū Paphlagonia eumedi data. Suma castroꝝ Seleuco Antiochi filio cessit stipatoribus regis Satellitibusq; Cassander filius Antipatri præficiat. In Bactriana ulteriore & Indiae regionib⁹ præfecti priores qui sub Alexādro esse cœperāt: pmanerūt: Seras inter duos ānes Hydaspē & Indū cōstitutos taxillas habuit: in Colonias ī Indis cōditas Pithon Agenoris filius mittit. Reapomenos fines Caucaſi mōtis Axiarches accæpit. Draicas & Argeos Statanor. Bactrianos Amyntas fortit. Sagilianos Scythæus. Nicanor Parthos. Philippus Hyrcanios. Phrataphranes Armenios. Neoptolemus Persas. Peutestes Babylonios: Arthous: Pelasgos. Archesilaus Me-

Causa belloꝝ fopotamiā adepti sunt. Igitur causa & origo belloꝝ epistola Alexādrī regis fuit: qua iussit oēs exules patriæ libertatiq; restitui. Potētes. n. ciuitatū Græciæ: timētes ne exules recepta libertate ultionē meditarent: a rege Macedonū defecerūt. Primi Atheniēses cōtracto. xxx. M. exercitu: & .cc. nauibus bellū cū Antipatro cui Græcia sorte obuenerat: gerūt: per Demosthenē quoq; oratorē Sicyona Argos & Corinthum cæterasq; sibi socias adiungunt. Antipatrū obsidione cingūt,